

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41 H
ac
nr. 31

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

DECEMBER 1946

Statens pædagogiske Studiesamling
København V

Arbejder
HØJSKOLEN

ELEVSKRIFT
FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE
OG ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 31
DECEMBER 1946

Udgivet af
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

37.41 H
Oct
nr. 31

REDAKTION

Oluf Bertolt . Erik Christensen
Chr. Christiansen . Hj. Gammelgaard
Poul Hansen . Hans Holm
M. P. Jensen . Ernst Larsen
Svend Anker-Larsen

1947/1537

DANSK ANDELS TRYKKERI · KØBENHAVN

**Statens pædagogiske Studiesamling
København V.**

INDHOLDSFORTEGNELSE

I ANLEDNING AF —	
Af Højskoleforstander <i>Hj. Gammelgaard</i>	5
REVOLUTIONENS EMBEDSMÆND	
Af Højskolelærer <i>Viggo Molin-Nielsen</i>	12
TYSKLANDS ROLLE I EUROPAS FREMTID	
Af Højskolelærer <i>Frode Kristensen</i>	19
GENSYN MED PARIS	
Af Raadmand <i>Oluf Bertolt</i>	25
NYERE SVENSK SOCIALLOVGIVNING	
Af Højskolelærer <i>Svend Andersen</i>	35
ROSKILDE HØJSKOLE SOMMEREN 1946	
Af Højskolelærer <i>Frode Kristensen</i>	41
ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING	51
KRAGLUND HØJSKOLE 1946	
Af Forstander <i>Harry Simonsen</i>	56
ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING	61
BERETNING FRA KURSUSDELTAGERE	64

Fotograf *Fritz Bornkessel* har venligst stillet
alle de her anvendte Billeder fra Roskilde
Højskole til Raadighed.

I ANLEDNING AF — AF HJALMAR GAMMELGAARD

Et halvt Aars (delvise) Afbrydelse af det daglige Arbejde, nye Mennesker, nye Problemer og nye Problemstillinger giver én en hel Del at tænke over. Man kommer bl. a. til at kigge gennem sine egne Vinduer udefra. Ogsaa en Højskolemand kan løbe den Risiko, at Tradition og Vaner sætter sine kedelige Spor i hans Arbejde.

At »Verden er af Lave,« kan enhver overbevise sig om ved Læsningen af sin daglige Avis. Nærmere paa Livet faar man denne Kendsgerning f. Eks. ved daglig at beskæftige sig med den voksende Kriminalitet, og hvad der følger i dens Spor. Da jeg i Maj Maaned af Fængselsdirektoratet blev opfordret til at tage mig af Fængslernes og Straffelejrenes Undervisning, var Antallet af Fanger (Afsnere + Varetægtsfanger) siden 1939 vokset til det 7 à 8 dobbelte — fra 2200 til 16.800. Selv om man ser bort fra de særlig konjunkturbestemte Forbrydere — Landssvigerne — bliver der dog Tale om en næsten Tredobling af Tallet. Hvad enten man tænker paa Aarsagen til disse sørgelige Kendsgerninger, paa Midlerne til deres Afhjælpning eller paa deres almindelige samfundsmæssige Følger fører det hos mig i hvert Fald naturligt hen til Problemet: Højskolens Fremtid, Højskoleideens Fremtid.

Det har for saa vidt allerede Forbindelse med vor øjeblikkelige Situation. At Tilslutningen i Aar har været saa overordentlig ringe, paa Roskilde Højskole ved Begyndelsen kun 40, skyldes naturligvis en Række sammenstødende og forbigaaende Aarsager: de »talfattige« Aargange fra Børnebegrænsningens Kulminationsperiode, der nu begynder at træde ud i Livet, de store Militærindkaldelser, den forøgede Politistyrke, C. B.'erne, de mange, der har søgt Arbejde i Norge og Sverige, Frivillige i England m. v. Men ogsaa blandt de 16—17.000 Fanger er der mange Unge, for ikke at tale om de over 3000 nye Reserve-Fængselsbetjente, hvoraf mange godt kunde have haft Gavn af et Højskoleophold i Forvejen, da Menneskekundskab er den første Betingelse for at kunne faa Indflydelse paa Fanger.

Heller ikke det økonomiske kan man lade være at skænke en Tanke. Hvad Højskolerne koster Samfundet, er kun en Draabe i Sammenligning med, hvad der ofres paa dets Fanger. Det skal dog gerne indrømmes, at de almindelige kriminelle Fanger oftest er meget lidt egnede til at komme paa Højskole og sikkert vilde volde den alt for stort Besvær.

Med de »politiske Fanger« er Forholdet noget anderledes. Det store Flertal (naar jeg ser bort fra Hjemmetyskerne i Faarhuslejren formentlig 90 pCt.) er — eller var ved deres Arrestation — politisk ganske indifferente. Det bør ikke overraske

alt for meget. Vi har set det ved Rekrutprøverne i Fjor. Det bekræftes ved de Adgangsprøver, der har været anvendt overfor Aspiranter til Reservebetjentstillinger: der gives i dette Land med dets »forbilledlige Skolevæsen« og dets »høje Folkeoplysning« et overvældende Antal Unge, som kun aabner en Avis for at se, om der er Bal i Forsamlingshuset paa Fredag eller, hvis det kommer højt, om Horsens sejrede over Vejle med 3—2.

Kan Folkeskolen sige sig fri for Ansvar? Jeg ved i hvert Fald Skoler, hvor man ikke en eneste Gang under Krigen talte med Børnene om Dagens store Begivenheder. Jeg oplevede forleden Dag, at ingen af mine Elever her vidste, hvem Alberti var, eller hvad han havde betydet. I Folkeskolen synger man uden Tvivl:

»Hver Glans, hver Plet vil jeg bære,
som falder paa Danmarks Navn.«

Er det fordi man til Trods herfor vil gaa forbi Pletterne, eller er det fordi man finder det under Skolens Værdighed at beskæftige sig med vor egen Tid, at ingen har fortalt Børnene om Alberti, mens man i Lærebøger for 9 Aars Børn med største Forargelse omtaler Arius' falske Lære paa Kirkemødet i Nikæa Aar 325.

10.000 ubeskrevne politiske Blade i politiske Fængsler! Men det gælder for Resten ikke mere. For den politiske Paavirkning har ingen af dem undgaaet. Derfor har de 1000 overbeviste Nazister allerede i Arresthusene sørget. Det er vist det, man kalder for Afnazificering! Man kan ikke sige, at det er særlig rationelle Betragtninger, der har ført til Straffelovstillæggets Udarbejdelse.

Jeg indrømmer, at det vilde have været ugørligt at sende de 10.000 politiske Analfabeter paa Højskole, bl. a. fordi dette bør være en helt frivillig Sag; men det vilde utvivlsomt have været mere effektivt, foruden at det i Tidens Løb vilde være blevet nogle Snese Millioner billigere for Samfundet.

At Formaålet med Fangeundervisningen er demokratisk Paavirkning, og at denne har noget at lære af Folkhøjskolens Metoder, staar i øvrigt Fængselsstyrelsen klart, og der gøres i den Henseende alt, hvad der er menneskeligt muligt. At det heller ikke er haabløst, er min bestemte Overbevisning, men jeg føler det for tidligt endnu at udtale mig nærmere derom.

Hvad »demokratisk Paavirkning« vil sige, staar aabenbart heller ikke alle klart. Jeg havde forleden Dag Besøg af en kvindelig engelsk »Kultur-Officer« fra den britiske Zone. Hendes Syn paa Opgaven var naturligvis præget af den økonomiske Haabløshed: Mangel paa Produktionsmidler og Raastoffer, en underernæret, forkommen Arbejdskraft. Men især, sagde hun, er vore Bestræbelser haabløst fortvivlede, fordi Tyskerne intet begriber af det. De er uforbederlige Nazister, og alle vore Forelæsnings- og Argumenter om Demokratiets Principle og Fortræffelighed gaar

sporløst hen over dem. »Vi skulde dog ellers af Hitler og Goebbels have lært, at Nutiden raader over særdeles effektive Midler til at omsinde Mennesker!«

Jeg svarede hende, at de daarlige Resultater aldeles ikke undrede mig. For det første er et Næringsspillerum paa 1000 à 1300 Kalorier om Dagen, Jordhuler til Bolig, Smuds og Kulde ikke nogen god Jordbund for Opvækst af højere Interesser. Men dertil kommer, at Demokrati ikke er noget, der læres ad begrebsmæssig Vej — hverken ved Udenadslære og Fortolkning af Grundlovens 94 Paragraffer eller ved Læsning af Alf Ross' fortrinlige Bog: »Hvorfor Demokrati«. Begyndelsen maa ske med Sindelaget. Skal Mennesker forstaa Demokratiet, maa de behandles som Lige-mænd, som Medmennesker. Jeg har ikke læst om bedre Opdragere til Demokrati end Englænderen David Livingstone og Nordmanden Hans Egede.

Men hvad saa med Fængslerne (mit Udgangspunkt og min gentagne Parentes)? Jo, selv her er Muligheden til Stede. Saa rig er den menneskelige Natur.

At Højskolens Paavirkning har et demokratisk Sigte, stod som bekendt klart for dens Stifter, Grundtvig, og er gennem de sidste Aars Erfaringer blevet en paatrængende Nødvendighed. For en »nyvakt« som Professor Ross er Oplysning baade Forudsætning for og den vigtigste Frugt af Demokratiet. Ordet »Medborgerskole« har faaet Borgerret i Sproget, og Statsradiofonien har med Iver taget sig af Sagen. Hal Koch skal paa et Møde have talt noget om en Skole for Kværulanter. Maaske skulde man tale om Kultivering af Ungdommens kværulantiske Anlæg. Der findes jo lige saa vel et goldt og stillestaaende Kværulanteri, som der findes et urovækkende og livgivende. Selve Højskolens Ophavsmand var uden at gaa nogen for nær den største Kværulant, der har haft Sæde i den danske Rigsdag. Jeg kan her henvise interesserede til Præsten Niels Lindbergs: »Grundtvigs politiske Stade«, en af de bedste Bøger, der er skrevet om Grundtvig. Men ogsaa Professor Poul Andersens lille Afhandling om Grundtvig som Politiker giver et smukt Billede af denne Side af hans storslaaede Virksomhed. Og netop paa Tinge faar vi lettest et Indtryk af Grundtvig som Menneske — det som ellers ikke er helt let, paa Grund af hans særlige Sindstype og hans overordentlige Format.

I Stedet for »Medborgerskole« er den ny Krogerupskole blevet benævnet »Lederhøjskole«. Det er faldet mig noget for Brystet. For det første er der vel ikke mange af vore folkelige Rørelser i det sidste Aarhundrede, hvor Højskolens Indflydelse ikke har været mærkbar indenfor Lederskabet, især i deres første, grøderige Tid.

Og for det andet kunde Navnet »Lederskole« friste svage Sjæle til at tro, at her opnaaede man Fortrinsret til at beklæde de Stillinger, der giver Magt og Indflydelse — en Eliteskole, ja en »Ordensborg«.

Synd, fordi det ligger de fortræffelige Mænd, der har rejst og skal virke i denne Skole fjernt. Synd, fordi Vejen henimod Demokrati (og vi har jo langt, langt det største Stykke tilbage igen) netop maa gaa i Retning af at udlette Skellet mellem »Elite« og »Masse«.

Det interessante ved Krogerup er ellers det, at en ny Kreds af Højskolemænd, friske i Synet og ubundne af Tradition, kaster sig ud i vort Arbejde. Og saa det energiske Forsøg paa at gøre Alvor af det tværpolitiske (ogsaa i religiøs Retning), som andre Skoler har haft svært ved paa Grund af Elevtilslutningens Begrænsning til særlige Befolkningslag.

Men det demokratiske Ideal strækker sig jo uægtelig videre end til Udbredelse af en vis »Medborgerkundskab« til den hele Befolkning — Kvinder og Mænd.

Det politiske Diktatur, i hvert Fald i dets nazistisk-fascistiske Form har lidt et for lange Tider uopretteligt Nederlag. Men det er ikke det samme som Demokratiets Sejr. Det er heller ikke nok, at vi faar en Række nye Varianter af Forfatningsmodel 1789, 1814, 1849 o. s. v. Heller ikke at vi naar frem til Former for effektivt økonomisk Demokrati. Ja ikke engang det, at demokratiske Omgangsformer trænger igennem, saaledes at man f. Eks. ikke vurderer en Mand efter hans Indtægt eller anvender forskellige Tiltaleformer opad og nedad.

Hvad jeg tænker paa, kan jeg bedst udtrykke ved en Sammenligning mellem de to Ord »Ideer« og »Ideologi«. Det sidste Ord er saa nyt i dansk Sprogbrug, at vore Lexika knap nok har opdaget det eller i hvert Fald ikke kan gøre Rede for dets Brug i Dag. Men det anvendes uhyre meget, og jeg har saa sent som i Gaar læst en kendt kirkelig Forfatters Klagesuk efter »en ny kirkelig Ideologi«,

I *Ideen* (jeg taler stadig om Ordets Indhold i Nutids Sprogbrug, ikke om dets Oprindelse) er noget urovækkende, noget befrugtende, i de traditionskæres Øjne noget farligt. Det er paa Ideerne, Hostrup tænker, naar han synger:

»Lad det bryde, lad det gære,
stem ej Strømmen, taal dens Brag;
den skal bære
Grøde til en Sommerdag.«

Det synes imidlertid at være en undtagelsesfri Lov i al aandelig Udvikling, at Ideerne efterhaanden størkner i *Ideologien*. Det, som engang var et Enzym for Udløsning af fri Kræfter, bliver Led i et autoritært Komplex. En Japaner har engang forklaret mig det for Buddhismens Vedkommende. Men den, der er gammel nok, har ikke savnet Lejlighed til at konstatere Udviklingsgangen inden for vor egen Tids religiøse og politiske Rørelser: saa snart en saadan faar »isme« i Enden, kan man vist regne med, at Processen er i fuld Gang. Der begynder at gaa Slid paa

de ildnende Ord og Ordforbindelser. Og inden man ved af det, er de blevet som ærværdige Vaaben paa en Samlers Væg, der rasler, naar Døren gaar op eller i. Dette gælder ikke blot Ord som »Gud, Konge og Fædreland« — er det ikke, som de sidste Aars flittige Brug af Gloserne Frihed, Demokrati, Retfærdighed er ved at suge Marven ud af dem?

For at hindre Stærkningsprocessen kan det blive hensigtsmæssigt at sætte nye Ord i Stedet. Man kunde jo f. Eks. sætte Ordet »rationel Sanktion« i St. f. Retfærdighed (der jo i manges Bevidsthed simpelthen er et Udtryk for Gengældelsestrang eller Skadefryd). Men i hvert Fald kan man ved redelig Analyse forhindre Begreberne i at blive tomme og farlige Fraser. Henrik Ibsen fandt det endog nødvendigt at slaa saa haardt til som at sige: »Hvorfor bruge det fremmede Ord Idealer, naar vi har det gode norske Ord »Løgne«.

Nazismens Fortjeneste er det at have afsløret Ideologiernes frygtelige Fare for vor Tid. Naturligvis var der ogsaa i Nazismens og Fascismens Teorier noget, der i første Omgang »slog i Sjælen ned som Lyn«. Ellers vilde de have været dødfødte. Men Hitlers og hans Kumpaners Mesterskab bestod i at fuldbyrde den hurtige Forvandling til et dogmatisk System, et Magtmiddel uden Lige. At kalde ham Opfinderen deraf, er vel for stor en Ære. Han havde lært meget af den gammelpreussiske Opdragelse, men især af den katolske Kirkes fuldstændige Mesterskab i Udnyttelsen af Ideologien som Middel til at beherske Sjæle.

For Demokratiet (ja nu bruger jeg altsaa i Mangel af bedre et af de Ord, som er ved at miste sin Farve) er Kampen mod Ideologiens Overhaandtagen intet mindre end et Livsspørgsmaal. Og her bør Højskolen ikke staa alene. Allerede i Børneskolen, i hvert Fald i dens ældste Klasser, bør Frigørelsen for Bogstavernes Autoritet begynde. Her har Frøken Nordentoft ubetinget Ret.

Hvis Tiden forstaar at drage Lære af de sidste 25 Aars uhyggelige Oplevelser, og hvis Højskolerne forstaar deres Opgave, vil der blive Brug for endnu mange flere Skoler, og her er det naturligvis særlig Arbejdernes Skoler, jeg tænker paa.

Naar Ordet Medborgerskole bruges, tænkes der vel almindeligvis kun paa Udvikling til Deltagelse i offentligt Liv. Og det er jo saa helt i sin Orden.

Men jeg vender tilbage til mine Fanger, og nu særlig de kriminelle i alm. Forstand. Man skal ikke have bladet længe i de Ruller, som føres i ethvert Fængsel, for at opdage, at et overvældende stort Antal Fanger kommer fra Katastrofef hjem af alle Arter, eller i hvert Fald fra Hjem, hvor Forholdene er daarlige, hvor ingen af Parterne har Begreb om at omgaas den anden endsige øve en bevidst fremmede Indflydelse paa Børnenes Udvikling. Mellemligstidens haardkogte Forfattere synes

— maaske ubevidst — at have gjort sig til Speciale at fremstille, hvor hensigtsløst og taabeligt nærstaaende Mennesker omgaas og taler til hinanden. Herhjemme har vist nok Harald Herdal og Leek Fischer Rekorden. Mon de har haft den skjulte Mening at revolutionere Menneskene dermed?

Der har i de sidste Aartier været ført en stærk og heldig Kampagne for at lære enhver ung Pige at lave god Mad — uden at vore Mødres uvidenskabelige Frikadeller og Pandekager dog endnu synes mig slaet af Marken. Jeg ved ikke, om det tilgrundliggende Motiv er »at Vejen til Mandens Hjerte gaar gennem Maven« eller det snarere drejer sig om Middellevetidens Forlængelse med et Par Aar, som maaske for de flestes Vedkommende ikke er af saa stor Værd.

Kunde det ikke tænkes, at det betød lidt mere end Frikadellerne, at Ungdommen lærte lidt om, hvordan man omgaas hinanden paa en anstændig og fornuftig Maade, ikke blot i Sogneraadet, men ogsaa inden for Hjemmets fire Vægge. Man kan blive Højesteretssagfører eller Generaldirektør med nogle hundrede Tusinde i Aarsindtægt uden at forstaa noget som helst af denne Kunst. Er det ikke vigtigere at vide noget om, hvordan man i Tide kan begynde med at lave sine Børn til rigtige Mennesker, end at kende Opskriften paa den helt rigtige Sovs til Kalkunsteg?

Jeg ved godt, at der ikke findes nogen Kogebog for »Omgang med Mennesker« og Børneopdragelse. Men allerede i det, at der tales om disse Ting i Tide, at de Unge gennem Drøftelser ledes til at tænke over, hvordan de skal gribes an, og hvilket Ansvar det indebærer, ligger der en alvorlig Impuls til at veje Ord og Handlinger over for sine Nærmeste. Og ogsaa her skulde Erfaring og Redelighed være god at gæste. Ogsaa her maa Højskolen kende sine Opgaver og sit Ansvar.

Hj. Gammelgaard.

Kaj Ejstrup: Fortovskafeen.

REVOLUTIONENS EMBEDSMÆND

AF VIGGO MOLIN-NIELSEN

Af Arthur Koestler's bøger foreligger nu paa dansk: *Yogien og Kommissæren* (omtalt af Harry Simonsen i sidste nr. af *Arbejderhøjskolen*), *Jordens Bærme* og *Dommens Dag*. Undervejs er *Darkness at Noon* og *Thieves in the Night*.

I *Dommens Dag*, der foregaar i 1941, er hovedpersonen en ung revolutionær intellektuel, Peter Slavek, som ikke fra fødslen tilhører arbejderklassen. Han er undsluppet Hitlers Tyskland; og i *Neutralia*, hvor han har fundet et foreløbigt fristed, tales der om ham blandt de andre revolutionære emigranter:

— Vi hørte alle detaljer om hvad de gjorde ved ham, sagde hun. De knækkede hans næse og slog hans tænder ud og slukkede brændende cigaretter paa hans krop, men han sagde ingenting. Han var vor generations helt.

— Revolutionen behøver ikke andre helte end jernhaarde embedsmænd, sagde den lille mand, og hans stemme ledte tanken hen paa en bog, der blev slaet i og lagt ind i et skab for at hvile der sammen med andre lukkede bøger. —

Den jernhaarde embedsmand er *Kommissæren*, som nærer den overbevisning, at alle menneskehedens plager kan afskaffes gennem revolutionens fuldførelse, d. v. s. ved en radikal reorganisation af produktionssystemet og fordelingen af goderne, og at dette maal retfærdiggør alle midler, inklusive vold, list, forræderi og gift. I *Yogien og Kommissæren* har Koestler behandlet denne mennesketype i essayets form, og i *Darkness at Noon* («Mørke midt paa dagen») — en roman med de russiske udrensningsprocesser som motiv — møder vi i kunstnerisk udformning tre i styrkegrad differentierede repræsentanter for typen: hovedpersonen Rubashov og to embedsmænd i det politiske politi, Ivanov og Gletkin.

Rubashov har tilhørt den revolutionære inderkreds omkring Lenin og har gennem 40 aar ofret hele sin arbejdskraft paa partiets alter. Han har hensynsløst ekskluderet og likvideret personer, som ikke til punkt og prikke fulgte partiets linie. Han har arbejdet i udlandet, har været tilknyttet forskellige legationer og har i Antwerpen som partiorganisator med bolsjevikisk logik overbevist de kommunistiske havnearbejdere om, at der overfor sovjetskibene burde gøres en undtagelse med hensyn til den boykot, som var løbende mod skibe, der lossede olie bestemt til brug for Mussolinis felttog mod Abessinien (visse detaljer i forbindelse med begivenhederne i Belgien genfindes i øvrigt i Valtin's *Ud af Mørket*). Medens Rubashov gjorde tjeneste i en af legationerne i udlandet, opstod der et forhold mellem ham

og legationens kvindelige sekretær, Arlova. Hun havde bl. a. til opgave at passe legationens bibliotek, men paa et vist tidspunkt svigtede hendes aktualitetssans. Under udrensningsprocesserne bliver det nødvendigt at lade visse billeder og fotografier forsvinde, bøger maa fjernes fra reolerne og erstattes med andre; politiske og teoretiske skrifter, som den ene dag er udtryk for den højeste bolsjevikiske visdom, skal næste dag betragtes som ondsindet kontrarevolutionær litteratur; gamle værker sendes ud i nye ændrede oplag, forsynet med nye fodnoter — og Arlova kan ikke følge med. Hun bliver af legationens øvrige nidkære personale sat under mistanke for kontrarevolutionære tilbøjeligheder; Rubashov maa aflægge det fortrolige frispog, som han tidligere under arbejdet har benyttet overfor hende, og deres forhold overhovedet bringes ret hurtigt til ophør. Efter kort tids forløb kaldes hun hjem og sættes under anklage. Hendes skæbne afhænger af Rubashovs udsagn — og han dropper hende ud fra den betragtning, at han selv er mere værd for revolutionen end hun. Det er en afgørelse, som udelukkende er præget af hensigtsmæssigheds-hensyn og ikke vedkommer hans samvittighed.

Blandt andre opgaver i udlandet varetager han ogsaa illegalt partiarbejde i Nazi-Tyskland, hvilket fører til, at han bliver arresteret af Gestapo. Siden den tid plages han af en stadig tilbagevendende drøm, hvori han genoplever arrestationens pinefulde minutter. Denne mare rider ham ogsaa den morgen, da han bankes op af søvne for at blive arresteret paany — af det russiske politi. I sin halvvaagne fortunlede tilstand er han ikke rigtig klar over, om det er nazistisk eller kommunistisk myndighed, der har indfundet sig for at hente ham — en lidt billig effekt som Koestler ellers ikke er henfalden til at tage i anvendelse.

Da Rubashov bliver arresteret, har han i et par aar været tvivlende overfor partiets guddommelige ufejlbarlighed, og den totalitære stats evigt mistænksomme politiske kontrolinstanser har fulgt ham og lagt stykke for stykke sammen i en mosaik, der til sidst frembyder et saadant billede, at man lader maskineriets kæber klappe sammen om ham.

Beskaffenheden af Rubashovs tvivl kommer til syne i hans fængselsdagbog:

»For kort tid siden blev vor førende landbrugsekspert, B., skudt tillige med tredive af sine medarbejdere, fordi han hældede til den anskuelse, at salpeter-gødningstoffer var bedre end potaske. Nr. 1 (bogens pseudonym for Stalin) var tilhænger af potaske, hvorfor B. og de tredive blev likvideret som sabotører. I et nationalt centraliseret landbrug er spørgsmaalet af kolossal betydning; det kan være afgørende for den næste krigs udfald. Hvis Nr. 1 har ret, vil historien frikende ham, og henrettelsen af de enogtredive vil være en ren bagatel. Men hvis han ikke har ret . . . .«

Tidligere har Rubashov selv uden skrupler fulgt den fremgangsmaade at lade enhver formodet sabotør likvidere. Nu føler han sig ikke længere overbevist om metodens berettigelse — og dog tilføjer han i sin dagbog, at »for os har spørgsmaalet om den enkeltes gode tro ingen interesse. Den, der tager fejl, maa bøde; den, der har ret, vil blive frikendt. Det er loven om historiens dom; saadan var vor lov.«

I det første forhør bliver Rubashov stillet overfor sin gamle kampfælle, politimanden Ivanov; en mand paa Rubashovs egen alder, som har gjort hele revolutions- og borgerkrigsperioden med, en intelligent mand, udstyret med en del skeptisk kynisme og med et bedre kendskab til Rubashovs psyke end Rubashov selv. Han forelægger den anklagede den sædvanlige række sigtelser: deltagelse i oppositionel gruppedannelse, sabotage og forræderisk arbejde i fremmed magts tjeneste samt forsøg paa attentat mod Nr. 1's liv. Sigtelserne er absurde; Ivanov er rimeligvis selv klar over det, men nærer alligevel ingen tvivl om, at Rubashov vil gaa til offentlig bekendelse. Han ræsonnerer med sin underordnede Gletkin om tilfældet: »Naar Rubashov kapitulerer, vil det ikke være paa grund af fejghed, men paa grund af logik. Det er ingen nytte til at prøve haarde metoder overfor ham. Han er lavet af et materiale, der bliver sejgere, jo mere man hamrer paa det.« — Gletkin har en anden opfattelse: »Mennesker, som kan modstaa ethvert fysisk pres, eksisterer ikke. Jeg har aldrig set nogen. Erfaringen viser mig, at naturen har sat visse grænser for det menneskelige nervesystems modstandsevne.«

Men det bliver Ivanov som faar ret. Rubashov kapitulerer af logik! En aften indfinder Ivanov sig i hans celle og indleder en samtale, der viser Koestler som den virkelige kunstner, han er. Han formaar i modsætning til mange andre, for hvem materialet i en saadan situation sikkert vilde smuldre hen, at *holde sammen* paa sine figurer under denne dialog, hvori stof af afgørende betydning for handlingsforløbet og belysningen af personernes psykiske reaktioner er koncentreret. Det er stadigvæk *roman, digtning* — ikke filosofisk afhandling.

I samtalen anvender Ivanov samme argumentation, som Rubashov selv tidligere har kunnet bruge, og som han i virkeligheden endnu ikke har frigjort sig for:

— Sammenrød af ideologier er en uting. Der eksisterer kun to slags moral, og de er hinanden diametralt modsat. Den ene er kristen og humanitær, og den fastslaar, at matematiske regler ikke kan bringes i anvendelse overfor levende mennesker. Den anden udgaar fra den grundsætning, at en kollektiv hensigt helliger alle midler; den ikke alene tillader, men kræver, at individet underordnes staten. Frasemagere og dilettanter har altid forsøgt at blande dem sammen, men i praksis er det umuligt. Enhver, der kommer til magt og ansvar, maa hurtigt træffe sit

valg og bliver uomgængeligt drevet henimod det andet alternativ. Ingen stat paa jorden styres i virkeligheden efter kristendommens eller humanitetens grundsætninger.

Rubashov indrømmer, at humanisme og politik, respekt for individet og sociale fremskridt, er uforenelige. Men det andet alternativ, siger han, har ført til, at vi i vor konsekvens paa eet aar lod fem millioner landboer og deres familier sulte ihjel for at skabe en retfærdig jordfordeling, vi sendte ca. 10 millioner paa tvangsarbejde i de arktiske egne og i østens vildnis under vilkaar som oldtidens galejslaver; overfor dem, der var af en anden mening, havde vi kun eet svar: døden; vore ingeniører arbejder under visheden om, at en fejlregning kan føre dem i fængsel eller paa skafottet; forfatterne afgør litterære stridigheder ved anmeldelse til det hemmelige politi. Idet vi handlede konsekvent i de kommende generationers interesse, har vi paalagt den nuværende saa frygtelige savn, at den gennemsnitlige levealder er forkortet med en fjerdedel. For at forsvare landets eksistens har vi truffet undtagelsesforanstaltninger, som paa alle omraader strider mod revolutionens maal. Befolkningens levetid er lavere end før revolutionen, arbejdernes vilkaar er haardere, disciplinen mere umenneskelig, akkord-morakeriet er værre end i oversøiske lande med indfødte kulier, aldersgrænsen for dødsstraf har vi sat ned til tolv aar, vor sexuallovgivning er mere snæversynet end Englands, vor førerdyrkelse mere østerlandsk end i de reaktionære diktaturstater. Vor presse og vore skoler fremelsker chauvinisme, militarisme, dogmatisme, ensretning og uvidenhed. Regeringens despotiske magt er ubegrænset, uden sidestykke i historien; pressefrihed, tænkefrihed og rørelsesfrihed er saa fuldstændig udslettet som om proklamationen om menneskerettighederne aldrig nogensinde havde eksisteret. Vi har opbygget det mest kolossale politiapparat med stikkere som en anerkendt institution og det mest raffinerede system for aandelig og legemlig tortur. Vi pisiker landets stønnende masser frem mod en teoretisk frentidig lykke, som kun vi kan faa øje paa. For denne generations energi er udtømt, den blev brugt under revolutionen; denne generation har forblødt sig, og der er ikke andet tilbage af den end en klagende, stivnet, apatisk klump offerkød. Det er konsekvensen af vor konsekvens!

Rubashov sammenligner det, der er sket med flaaning af et offer i levende live. Han er ikke blevet humanist, for man har et stærkt indtryk af, at han nok kunde have billiget operationen, hvis man havde været i stand til at iklæde offeret et nyt og bedre skind, men det ser han ingen udvej for under det bestaaende regime. Alligevel har han tillagt sig et nyt syn paa spørgsmaalet om menneskelig lidelse, efter at han gennem fængselsdørens glughul har set en anden af sine gamle kampfæller som et torteret vrag blive ført gennem gangen langs cellerne paa vej til henrettelses-

stedet; fangens sidste vandring, som ledsages af en dump sørgemarch, der frembringes ved, at de andre fanger efter aftale trommer paa celledørene indvendigt fra — et dramatisk stærkt virkende, men i og for sig noget udsandsynligt optrin.

Optrinet har faaet Rubashov til at se paa Arlovas henrettelse med andre øjne end tidligere. Da han i sin tid gennem sit vidneudsagn overgav hende til døden, var der for ham kun tale om en bogholderimæssig postering, en nøgtern afvejning af for og imod. Den konkrete lidelse indgik ikke i kalkulationerne. Nu har han set, *hvad* det var, hun maatte igennem. Og han overvældes af en følelse af skyld. Nu maa han *betale*. Det er et af skridtene paa hans vej til kapitulationen overfor forhørsdommeren. Et andet skridt tvinger hans ikke fuldt afskrevne bolsjevikiske logik ham til at foretage ved at han under meningsudvekslingerne med forhørsdommeren i virkeligheden maa indrømme overfor sig selv, at han har været mentalt forberedt paa at skulle begaa forbrydelser.

Han har ved en bestemt lejlighed talt om nødvendigheden af at bruge magt overfor den herskende partiretning.

— Altsaa opfordring til borgerkrig?

— Nej, politisk masseaktion.

— Det vilde unndgaaeligt have ført til borgerkrig!

Rubashov maa inderst inde give forhørsdommeren ret. Oppositionelle ideer vilde ikke have været i stand til at sejre uden blodsudgydelse — og vilde blodsudgydelse i stor stil ikke have været en lige saa stor forbrydelse som at rydde »Nr. 1« af vejen ved hjælp af gift?

Derefter følger de forhør, hvor Rubashov aflægger detaljerede tilstaaelser. Gletkin, en jernhaard revolutionsembudsmand af fuldstændig fanatisk type, har afløst Ivanov, der er blevet fjernet paa grund af blødsødenhed og utilbørlig fraternisering med fangen. Og Gletkin arbejder efter sine egne metoder: forhør i skærende projektørbelysning gennem flere døgn, kun afbrudt af mellemrum paa en eller to timer, saa fangen til sidst ikke kender forskel paa nat og dag. Gletkin selv har en fabelagtig konstitution og er i fineste fysisk form. Han former den anklagede som voks i sin haand og kan sluttelig præsentere offeret for domstolen i mønsterværdig tilstand, gjort parat til enhver indrømmelse og ydmygelse ved at have gennemgaaet Gletkins forhørsmetoder, ved at blive tvunget til at anvende sin egen revolutionsdogmatik paa sit eget tilfælde og ved at have underkastet sig en skyldfølelse, der siger ham, at det nu er hans tur til at betale.

Tilstaaelserne gentages i retten under hele den iscenesættelse, som er kendt fra procesreferaterne i sin tid. Rubashov dømmes til døden og er klar over, at eksekutionen meget hurtigt vil finde sted. Han er ogsaa klar over at han ønsker at dø

»med ære«, og det æresbegreb, han under fængslingen har udformet sig, gaar ud paa, at æren bestaar i at være nyttig uden forfængelighed! Den sidste nytte, han kan gøre, er i retssalen at fremstille sig selv temmelig usympatisk for at berøve partioppositionen eventuel sympati fra befolkningens side. Han erklærer i retten, at »den mindste afvigelse fra partiets linie uundgaeligt ender i kontrarevolutionens slyngelagtighed.« For at gøre den sidste nytte tilstaaer han offentligt en række forbrydelser, som han ikke har begaaet og ikke har haft til hensigt at begaa, men som i og for sig ikke strider mod hans logik.

Han føler sig aldeles ikke overbevist om, at partiet har retten paa sin side — men han føler sig heller ikke i den grad overbevist om det modsatte, at han vil gaa i døden som en flammende protest. Han affinder sig med tanken om at blive henrettet som afskrækkende eksempel, paa det at alt folket maa kunne indse det hensigtsmæssige i loyalitet mod det parti, som trods alt har været indholdet i hele hans liv. Da han alligevel skal dø, er dette den eneste maade, hvorpaa han ved sin død kan gøre nogen nytte — uden forfængelighed. Intet drama omkring hans henrettelse, som da ogsaa finder sted uden iscenesættelse af nogen art. Der knytter sig overhovedet ingen formaliteter til udløsningen af den ladning bly i nakken, som gør ende paa Rubashovs liv.

Bogen giver maaske sit bidrag til opklaringen af den psykologiske baggrund for »de gaadefulde tilstaaelser« under Moskva-processerne. Men det er ikke det væsentlige. Kernen i bogen er Koestler's, den tidligere diktaturtilhængers protest mod princippet: hensigten helliger midlet, som efter hans opfattelse i Sovjet drives saa vidt, at al respekt for mennesket som individ tilsidesættes. »Partiet nægtede individet hans fri vilje — og gjorde samtidig krav paa hans vilje til selvopofrelse. Det benægtede hans evne til at kunne vælge mellem to alternativer — og krævede bestandig, at han skulde vælge det rette. Det frakendte ham evnen til at kunne skelne mellem godt og ondt — og talte samtidig højtideligt om skyld og forræderi. Individet var økonomisk skæbnebestemt, et hjul i et værk, der een gang var trukket op og som ikke kunde standses eller paavirkes — og partiet krævede, at hjulet skulde gøre oprør mod værket og ændre dets gang.«

»Mørke midt paa Dagen« er en appel til alle socialister om ikke at glemme *mennesket* under udforskning og erkendelse af de økonomiske love, som driver samfundenes udvikling.

Viggo Molin-Nielsen.

H.R. Colon 28

Hans Bendix: Black and White i Christobal.

TYSKLANDS ROLLE I EUROPAS FREMTID

AF FRODE KRISTENSEN

Redaktionen har bedt mig om at skrive en artikel om Tysklands rolle i Europas fremtid. Det lyder forrykt, men tanken er så djærv, at den frister. Fremtiden ved vi imidlertid ikke noget om. Der kan altså kun blive tale om at *forsøge* en forudsigelse. Skal man forsøge noget sådant, må man se bort fra den udelukkende følelsesbetonede vurdering af alt tysk, som for tiden præger den offentlige mening her i landet. Derved vil man komme til at irritere de medborgere, der kun godkender følelsesbestemte opfattelser. Men at irritere mennesker er jo en af en højskolelærers fornemste pligter.

Siden Karthago blev slået og udslettet af Rom, er vist ingen stormagt blevet så totalt »vernietet« — for at bruge et af tyskernes yndlingsudtryk under krigsårene — som Tyskland er det i dag. Men Tyskland får ikke samme skæbne som Karthago. Der vil opstå et nyt Tyskland. 60—70 millioner tyskere vil overleve katastrofen. Sejrherrenerne er jo civiliserede i vor tid. Stalin vil ikke have det tyske folk udryddet, blot den tyske nazisme. Og englænderne og amerikanerne deler Chestertons opfattelse: »Når civiliserede mennesker bekæmper kannibaler, æder de dem ikke!«

Kort sagt: Vi får et nyt Tyskland, noget mindre end det gamle, men med 60—70 millioner indbyggere, det største folk på fastlandet vest for Rusland.

Det er for tiden en udbredt opfattelse, at tyskerne af natur er et særlig rå og brutalt folk, som elsker krigen for krigens skyld. Det er usandsynligt, at tyskerne som »folk« skulde afvige væsentligt fra de omboende folk i Europa. Opfattelsen vinder ikke i troværdighed derved, at den har sine ivrigste forkæmpere i kredse, der før krigen så beundrende op til tyskerne som verdens dygtigste, ædlest og mest begavede folk. I historien vil vi forgæves lede efter bekræftelse på, at nordboer, slaver, sydeuropæere eller vesteuropæere skulde være mindre rå af natur end tyskerne.

Men ethvert folk får et særpræg af sit land og navnlig af sine oplevelser, af sin historie.

Tyskland er et udpræget »gennemgangsland«, beliggende midt i Europa. Dette i forbindelse med, at Tyskland så at sige lå åbent til alle sider, at det savnede naturgrænser i vest, øst og sydøst, har haft bestemmende indflydelse på det tyske folks liv. Denne beliggenhed gav Tyskland umådelige fordele økonomisk og kulturelt, men gav det tillige en yderst farefuld stilling, som gang på gang måtte rejse det problem:

skal Tyskland for stædse være Europas slagmark, eller skal Tyskland gøre sig så stærkt, at det hindrer dette?

Da jernbanerne og den moderne produktionsteknik, der var frembragt i England, begyndte at finde anvendelse i Tyskland, indledtes en udvikling, der gav Tyskland betingelser for militær magtudfoldelse i et omfang, det aldrig før havde haft, men af forståelige grunde havde ønsket. Tyskland var Europas kulrigeste land, det havde store jernmalmsforekomster og talrige andre industrielle råvarer, det havde megen landbrugsjord, det havde skove, det havde prima arbejdskraft og en ypperlig beliggenhed for handel, midt i Europa og med god adgang til havet. Da det økonomisk og politisk blev samlet til en enhed, kunde det drage den fulde nytte af den moderne teknik og blev en førende industristat ved siden af England og USA.

Det er meget almindeligt, at man undskylder og godkender f. eks. Ruslands voldelige fremfærd mod Finland, de baltiske stater og andre af Ruslands vestlige naboer ud fra den betragtning, at Rusland har været udsat for en række invasioner fra vest (Karl XII, Napoleon, Vilhelm II, Hitler) og derfor må sikre sig, eller Frankrigs krav om annekktion eller udskillelse fra Tyskland af Rhinlandene og Ruhrområdet, fordi Frankrig også har oplevet en række invasioner. Hvis slige ønsker om sikkerhed skulde retfærdiggøre overgreb mod andre folk, så har vi ikke meget at bebrejde Tyskland. Tysklands stilling har været langt mere udsat end Ruslands og Frankrigs. Tyskland har været invaderet gang på gang i historiens løb. De store urotider i Europas historie har bølget hærgende hen over Tyskland. Fra nyere tid er det nok at nævne 30-årskrigen og napoleonskrigene.

Det hævdes undertiden, at det danske folk intet har lært af krigen og besættelsen, og så er meningen som regel den, at det danske folk ikke har lært at være et soldaterfolk, et folk i våben.

Tyskernes oplevelser i historiens løb har lært dem at være soldater for at værne hjemstavn. Ved hjælp af militær dressur nåede Preussen, den største af de tyske stater før samlingen, at håndhæve sin uafhængighed bedre end andre tyske stater. Det gik så vidt, at Preussen ikke var et land, der havde en hær, men en hær, der havde et land, som Mirabeau engang skal have sagt det. Under befrielseskrigen mod Napoleon-diktaturet, da de tyske lande og det tyske folk oplevede det samme som de af Hitler okkuperede lande oplevede under den sidste verdenskrig, kom Preussen til at spille en fremtrædende rolle. Det soldatiske i frihedskampen kom til at belaste det fremtidige Tyskland. Da de tyske lande blev samlet, tog den preussiske militærånd bolig i det nye Stortysklands bryst. Preussens militære opdragelsesidealer blev Tysklands opdragelsesidealer. Der går en lige linje fra Preussens indsats i det tyske folks kampe for frihed og uafhængighed til nazityranniet, fra Potsdam til Nürnberg.

Når opdragelsens mål og resultat bliver krigs- og undersåt-mentalitet, bliver opdragelsen til neddragelse.

Nu er Tyskland kommet så langt ned, som det er muligt at komme. Hvis det går nogen vej med Tyskland, kan det næsten ikke andet end gå opad, omend langsomt.

Inden vi forsøger at sige noget om Tysklands rolle i fremtiden, er det bedst at gøre op, hvordan forholdene er nu.

De sejrende magter agter at forhindre, at Tyskland igen kan begynde en krig. Tyskland påførte verden den sidste verdenskrig og bærer hovedskylden for den første. Det er kun rimeligt at man vil træffe forholdsregler mod gentagelser. At lysten til at føre krig igen kan opstå i Tyskland, det er også rimeligt. Men de sejrende er enige om at sætte punktum for Tysklands militære stormagtstid. Hvorledes?

Det var landets industrielle produktionsevne, den store befolkning og den autoritære statsorganisation, der gjorde Tyskland til en farlig magt. Befolkningen agter man som nævnt at lade leve. Men den autoritære statsform tænkes afskaffet, og den industrielle produktionsevne skal nedbringes til et så beskedent omfang, at Tyskland ikke kan bygge en krigsmaskine op igen.

Det sidste kommer i konflikt med det første, at man vil lade befolkningen leve. Der kan nemlig ikke drages en klar skillelinje mellem industri, der tjener krigen, og industri der tjener freden. Kul, jern, stål og kemisk industri er grundlæggende også for civil produktion. Berøves Tyskland store dele eller det meste af sin industriproduktion og forhindres det i at bygge den op igen, vil det betyde varig armod for det tyske folk. Deler man Tyskland i en række små økonomiske enheder, vil næringslivet ikke kunne fungere som hidtil, og de givne produktionsmuligheder vil blive dårligere udnyttet. Tysklands evne til at føre krig kan derved gøres minimal, men samtidig gør man det tyske folk fattigt og vanskeliggør en demokratisk udvikling i Tyskland.

Potsdambeslutningerne 1945 gik ud på, at Tyskland under okkupationen skulde behandles som en økonomisk enhed. Den skarpe adskillelse, som russerne har opretholdt mellem deres zone og de andre zoner, har tilintetgjort denne bestemmelse. Følgerne har været ødelæggende for store dele af det økonomiske liv i Tyskland, med det resultat, at England og Amerika har måttet påtage sig meget tunge økonomiske byrder for at afværge den værste elendighed blandt befolkningen. Den vej er ikke holdbar.

Store dele af Tysklands industrielle produktionsapparat er blevet bortført, hovedsagelig til Rusland. Følgerne er katastrofale for det tyske folk. Forholdet forværres ved, at man nu deporterer tusinder af specialister blandt arbejdere og ingeniører til Rusland. Tanken om at gøre Tyskland til et overvejende landbrugsland er man

nødt til at opgive, den er absurd, når det dog er meningen at lade befolkningen leve.

Sagen er den, at ødelægger man for sikkerheds skyld så meget af Tysklands industrielle produktionsevne, at det udelukker muligheden for at bygge en krigsmagt op påny, ødelægger man samtidig det tyske folks mulighed for at opnå fålelige levevilkår, man ødelægger Tyskland som køber og sælger af varer, man gør det yderst vanskeligt for de fleste omboende nationer at arbejde sig økonomisk op påny, man hindrer Europas folk i at få det fornødne grundlag for at hævde sig i kappestriden med andre folk i verden. Vil Europas folk holde en nabo nede i grøften, må de selv blive hos ham.

Man bliver simpelthen nødt til at give det tyske folk betingelser for at arbejde og leve på europæisk vis igen — med den mulighed, at Tyskland påny kan blive en betydelig magtfaktor i Europa, omend aldrig en stormagt af første rang. Og så håbe på, at tyskerne med tiden bliver en demokratisk nation, der ikke ser det som sit hovedformål at gøre sig til hersker over Europa. Et sådant håb savner ikke ganske grund. De grupper i det tyske folk, der har været bærere af militarismens og magtpolitikens ideer — junkerne og de store industri- og finansyrster — er allerede for størstepartens vedkommende blevet fjernet eller undergravet. De to for Tyskland mislykkede verdenskrige har givet en bitter erfaring, som næppe vil undlade at virke. Man kan tænke på, hvorledes erfaringerne fra 1864 virkede i Danmark.

Hovedårsagerne til vanskelighederne ved at finde en ordning for Tyskland ligger til syvende og sidst i, at i det tyske område af Europa tørner stormagternes interesser hårdt sammen. Det tomrum, der er opstået ved, at Tyskland som magtfaktor er totalt forsvundet, har helt forstyrret magtbalancen i verden. Den gensidige frygt og mistænksomhed mellem de store sønægter ved Atlanterhavets bredder og den vældige russiske landmilitærmagt i øst er af en sådan art, at det er svært at se, hvorledes der skal kunne oprettes en magtbalance, der kan give fred.

Det ser ud til, at Tyskland foreløbig er uundværlig i det politiske verdenssystem. Her ligger Tysklands store chance. Måske også de europæiske folks store chance. I samme grad som Rusland ikke nøjes med sine nuværende grænser mellem Østpreussen og Donaumundingen, men skyder sine strategiske magtpositioner frem til midt i Centraleuropa, i samme grad tvinges atlantehavsmagterne til at forbrede sig på alle eventualiteter, og dette kommer til at bestemme deres opfattelse af Tyskland. England (med USA bag sig) kan ikke risikere at ligge blottet for lynangreb fra øst. Det vil få interesse i, at der dannes et Tyskland, som ganske vist ikke må blive en stormagt, men som dog helst skal blive det modsatte af et militært tomrum. På den anden side har Rusland åbenbart ønsket at knytte det tyske folk til den russiske blok. Den hengivenhed russerne har opnået at vinde hos tyskerne, synes

imidlertid at være af samme art, som den tyskerne med så stort held skaffede sig hos folkene i de lande, de besatte under krigen.

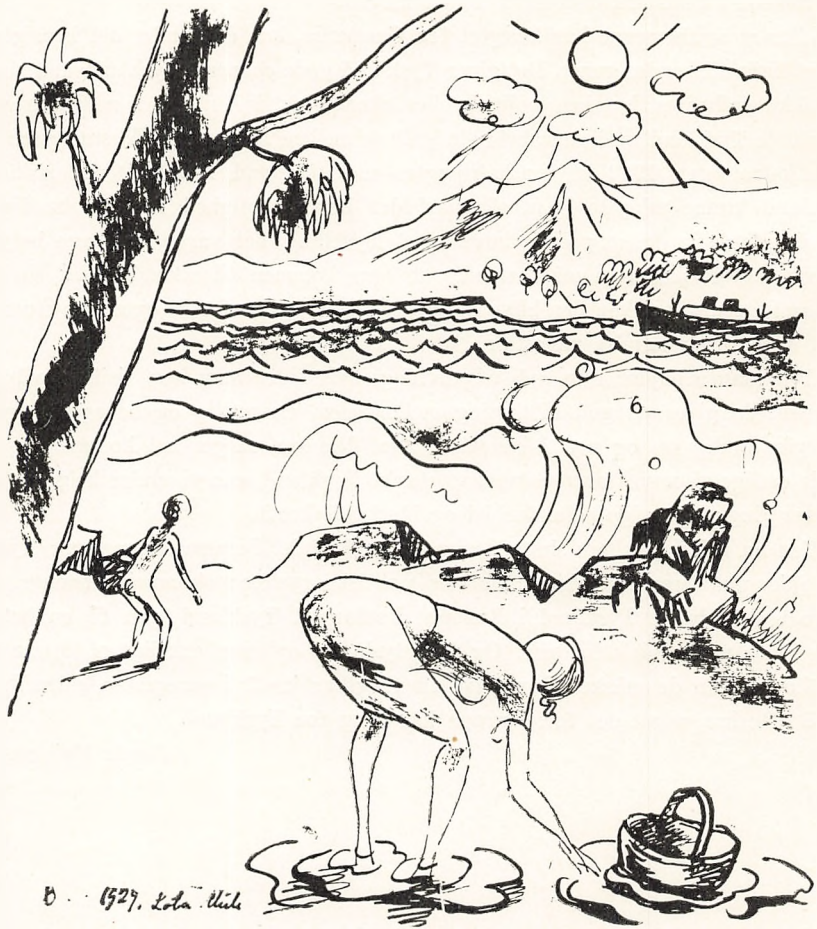
Efter at sejrherrene har knægtet fru Germania, har de fundet det hensigtsmæssigt at bejle til hendes gunst. Det giver Tyskland gode chancer. Tyskland kan simpelt hen ikke undværes, hverken politisk eller økonomisk, i Europa. I mellemkrigstiden udnyttede Tyskland med stort held sin stilling mellem Rusland og Vestmagterne (fra Rapallo-traktaten 1922 til venskabspagten med Rusland 1939). Denne stilling vil Tyskland kunne udnytte igen, så snart der bliver mulighed for selvstændig tysk politik. Men når denne politik føres af et Tyskland, der varigt vil være betydeligt svagere end før, og som må formodes at være kommen til erkendelse af sin magts snævre begrænsning, kan den blive til gavn og betryggelse for de egentlige stormagter såvel som for de mindre nabostater.

Hvis man arbejder i en dyb udgravning, hvis sider man kan risikere vil skride sammen, da giver en god afstivning mellem dem en nyttig og behagelig tryghed. Det går stadig op og ned i historien. Den dag kan meget vel komme, da vi vil glæde os lige så meget over et relativt stærkt Tyskland som vi under krigen glædede os over Englands sejrge udholdenhed og Ruslands kraft.

Men nu må jeg hellere slutte denne kætterske tale. Summa summarum: Tyskland kan ikke undværes foreløbig i verdens politiske system; økonomisk trænger vi til et godt arbejdende Tyskland i Europa. Derfor vil Tyskland igen få en betydelig rolle i vor verdensdels historie. Og hvis tyskerne ophører ensidigt at dyrke magt-politikken, kan de måske påny blive en frugtbar kraft i europæisk kulturliv, som de så ofte har været det før. Europa har brug for Tyskland.

Frode Kristensen.

B. 1927. L. L. L. L.

Hans Bendix: Der samles Muslinger.

GENSYN MED PARIS

— AF OLUF BERTOLT

Det er et Privilegium at komme ud at rejse for Tiden. Rigtig ud at rejse — til fremmede Lande. Jeg nød i Sommer det Privilegium i offentligt Hverv at besøge Byen over alle Byer, *Paris*. Vi var der paa Bastilledagen, den 14. Juli, Franskmændenes store National- og Frihedsdag, og vi kom derved til at overvære Republikanernes kæmpemæssige Demonstrationstog, som trak op fra *Bastille* til *Place de la République*. I Timevis varede Forbipassagen af Parti- og Fagforeninger, Kvindeforeninger, Frihedskæmpergrupper, tidligere Krigs- og Koncentrationslejr-fanger, Studenter, Idrætsfolk, Grupper af Udlændinge i Frankrig, Russere, Spaniere, Grækere o. s. v., o. s. v. Ind imellem Musikkorps, Sangforeninger, organiserede Feltraabs-Brælekor og i Tusindvis af Faner, udspændte Transparenter og Snesevis af rullende Bastille-Fæstninger og andre Teaterdekorationer. Herigennem — foruden naturligvis gennem Talerne paa Republikpladsen — kom Tidens Tanker og de brede Massers — i hvert Fald de venstreorienterede Massers Krav til Udtryk. Og de spændte lige fra »Udrensning« — *épuration!* — »I Galgen med Forræderne«, Francos Afsættelse, 25 Procents Lønforhøjelse og til Beskyttelse af den offentlige Skole mod den katolske Reaktions Offensiv og Genindførelse af billige Fællesrejser og Støtte til Studenterbespisningen.

Jeg foreslaar, at et Par af Arrangørerne af vore hjemlige Majdags- og Grundlovsdagsoptog faar Stipendium til at tage ned næste 14. Juli og studere, hvordan Pariserne laver Demonstrationstog. Der er et og andet at lære.

Vor lille Delegation boede paa et fornemt Hotel paa *Boulevard des Capucines*, med Edderdun i Sengene og varmt Badevand. Vi var Seine-Præfektens Gæster ved en Modtagelse, hvis kulinariske og spirituøse Enkeltheder jeg blues ved at beskrive og derfor forbigaar. Og da vore Forretninger var bragt til Side, havde vi Lejlighed til, om end hastigt og flygtigt, at faa et Indtryk af det skønne Paris, der igen har været ude i høj Søgang og igen har bevist, at Stadens Skib nok kan vippe, men det kæntrer ikke. Ethvert Kulturmenneske maa føle Lettelse og Glæde ved at se det Kunstværk, som Byen Paris er, saa forholdsvis uskadt efter fire-fem Aars Besættelse og Begramsning af Bøddelhænder. De indre Skader var vi der ikke længe nok til at kunne vurdere.

Vi saa naturligvis Pariserne danse paa Torve og Pladser og de kilometerlange »Dyrehavsbakker« paa de ydre Boulevarder. Jeg hilste paa kendte, kære Steder fra Bastille til Montmartre og kunde ikke la' vær' at henfalde i Minder om den første Gang, jeg var i Paris, paa den anden Side de to Verdenskrige, da man var enogtyve.

Det var hen paa Sommeren 1912. Gennem *Maison du Peuple*, Folkets Hus i Bruxelles, drog en Strøm af skandinaviske og tyske Haandværkere »paa Valsen« — vel nok det sidste Hold af Historiens vandrende Svende. Nogle trak nordpaa, andre sydpaa. Selv havde jeg ved den Tid foreløbig faaet nok af Tyskland, Holland, Belgien, og inden jeg til November vilde hjem og paa Højskole, maatte og skulde jeg have lagt Turen om ad *Paris*.

Hos en tysk Snedker, som kom fra Svejts og Frankrig, søgte jeg Rede paa, hvor man boede i Paris. »Man« vilde sige vi, der af pekuniære Grunde maatte bo under Stregen, i Herberger »zur Heimat« eller paa »Schlafstellen«, som ikke var opført i Baadekers Hotelfortegnelse, selv ikke i den »jævnt borgerlige« Gruppe.

— Jo, her skal du se, her har du Bastillepladsen — han afrundede en Ølsjæt paa Bordets Voksdug — og her løber Rue du Faubourg Saint Antoine — en Østribbe illustrerede Retningen — paa venstre Haand, en fire-fem Gader henne, kommer du til Rue Keller, udtales Kellähr, og dør om Hjørnet finder du let *Hotel Suisse*. Det er et godt og billigt Sted. Værtsfolkene taler Tysk, og dør vil du træffe en hel Del brave Geseller — Servus!

Lykkelige Tid, da Vejen laa fri og aaben for dem, som havde sat sig for at se »Alverdens Kringel og snurrige Bold, baade hvor den er varm, og hvor den er kold«. Rejsepengene tjente man selv til. Pas og Visum, Ind- og Udrejsetilladelser var ukendte Begreber. Man medførte et »Hjemstedsbevis«, sit Svendebrev paa tre Sprog, som aldrig nogen spurgte efter, sin Spartel — jeg har den samme endnu — en Kittel og iøvrigt lidt Skiftetøj i en Rygsæk — — —

En tidlig Morgen, det kan ikke ha' været mange Dage efter den 14. Juli, traadte jeg ud af *Gare du Nord* og fandt straks ned paa Boulevarderne. Hjertet hoppede i ens Bryst: Man var i Paris. Tænk, at disse Boulevarder saadan gik i Bakke—Dal! Jeg kan endnu høre Hestekoenes Klapren paa Træbrolægningen. Med store Riskoste gik Gadefejerne løs paa Hestepærerne. Biler var der ogsaa, nogle høje Drosjer, man kunde staa oprejst inden i. Dør kom en Bus med tydeligt Skilt foran: Bastille. Saa var jeg paa ret Vej.

Forstaden eller Kvarteret *St. Antoine* var øjensynlig Hjemstedet for en Masse Haandværksbedrifter. Mange Arbejdere, nogle med Forklæder paa, forsvandt ind i Smøger og Sidegader. I Hovedgaden var der næsten lutter Møbelbutikker. Hotellet lignede godt nok de Logihuse, jeg ellers var vant til: Gennem en Restauration kom man ud paa en mørk Trappe med ikke videre vellugtende Urinkroge paa hver Afsats. Værelserne — med to Senge, saa jeg i Tidens Løb havde flere forskellige Kontubernaler — var halvmørke og snuskede. Endnu samme Nat skulde jeg ogsaa stifte Bekendtskab med Utøjet. Her var nogle smaa graa Sataner traadt i Stedet for de

Triumfbuen paa Place de l'Etoile i Paris.

Væggedyr, som ellers var Reglen, hvor jeg kom fra. Men man vænnede sig til det ene som til det andet. Af Belysning var der kun en Tællepraas i en Blikstage. Det kunde jeg ikke klare mig med, naar jeg ikke kunde undvære at læse og skrive, saa jeg maatte selv anskaffe mig en lille Lampe og en Flaske Petroleum. Det sidste viste sig at være en mere kostbar Vædske end den ædle Vin. Der boede godt en Snes Pensionærer i *Suisse*, væsentlig tyske og svejtsiske Svende, som arbejdede i Nabolaget. Egentlige »Naver« traf jeg ingen af. De Landsmænd, jeg hilste paa en Aften i Skandinavisk Forening i Rue du Louvre, var ikke videre inddadende, saa der saa jeg kun indenfor en enkelt Gang for at kigge i Bladene.

Et Par Dage eller tre gik med at hilse genkendende paa Notre Dame, Eiffeltaarnet, Triumfbuen og andre Postkort-Seværdigheder. De lignede godt nok sig selv, d. v. s. svarede til de Forventninger, man havde gjort sig. De tjente som Kendemærker i Landskabet, hvor ud fra man let kunde orientere sig. Forøvrigt var det pærelet at finde rundt i Byen, i hvert Fald den indre By, hvor Boulevarderne, hvis Navne man prøvede at huske paa Rækkefølge, dannede ligesom en Flitsbue, der holdtes spændt af Snoren *Rue de Rivoli*.

Men saa var det om at finde noget Arbejde. Jeg spurgte efter et Gewerkschaftshaus, men det var der ingen i *Suisse*, der kendte eller interesserede sig for. Jeg skulde blot gaa paa Jagt efter *entrepreneurs de peinture*. En ældre Tysker eller Svejtsjer i Logihuset var saa venlig paa et Blad i min Lommebog at skrive en Mundfuid Fransk, som jeg skulde fremsige, naar jeg præsenterede mig som arbejdssøgende. »*Eskillelalöpatrong*« stod der; det skulde betyde saa meget som: Er Mesteren til Stede? Naar han saa viste sig, skulde en anden Lektie afleveres: »*Æskövusavé besöang döng pängtre*.« Faen til Sprog, tænkte man; han paastod, det betød: Har De Brug for en Maler? Forøvrigt skulde Resten nok gaa af sig selv.

Hvordan jeg fandt det Værksted ude i Nærheden af *Parc Monceau*, husker jeg ikke, men det var det første Sted, jeg afleverede mit Volapyk, og dér blev jeg antaget straks. Jeg fik udleveret en Seddel med Etoile, Metro-Stationen, og en Adresse; dér skulde jeg blot møde næste Morgen Kl. 7. Det viste sig at være et Banklokale og nogle Kontorer i en af Stjernegaderne op til Etoilepladsen, som skulde gøres i Stand. Der mødte seks-syv andre Svende, Parisere, der aldrig havde været uden for Staden, og som jeg kun kunde underholde mig med ved Tegnsprog. Men det gik endda. Værre var det næsten at vænne sig til det fremmedartede Værktøj, de brugte her, nogle uhaandterlige, langhaarede Pensler med Kobberbeslag i Stedet for Sejlgarnsbindsel. Jeg klarede dog mit Job efter kammeratlige Anvisninger, baade dér og andre Steder, hvor jeg siden blev sendt hen, en Gang ved *Place de la République*, en anden Gang malede jeg Vinduer i et Hus ved *Boulevard St. Martin* og kunde hele Dagen følge Folkelivet paa dette travle Sted.

En Dag fik jeg Besked om at stille ved *Boulevard Barbés* oppe ved Montmartre. Her var det Depothbygningerne, Stalde og Lagerkældre til det store Varehus *Grand Magasin Dufael*, som skulde have en Generalomgang. Vi var ialt en 30—40 Svende dér, flest Franskmænd, men ogsaa en Del Italienerne. Vi mødte i en stor aaben Gaard og klædte os om i nogle Garager. Paa Slaget syv foretog Polieren eller *le Commis*, som han kaldtes her, Navneopraab, saa det var om at møde til Tiden, at vi kunde svare »*Prasang*« med høj og tydelig Røst, naar vi blev efterlyst. Saa fik vi Sjakvis udleveret vore Remedier, Potte og Pensler, Sandpapir, Støvekost, og steg saa op i Etagerne eller ned i Kældrene, hvor Vægge, Loftter, Søjler og Piller skulde males og lakeres. Her havde jeg det Held at komme paa Hold med en Kollega, *Robahr*, som talte baade Tysk og Fransk og vist ogsaa andre Sprog. Han var nemlig født i Konstantinopel af en fransk Mor, men havde gaaet i tysk Skole derovre ved Bosporus. Han var baade mere intelligent og havde en videre Horisont end de andre Kolleger, og mod mig var han en virkelig Kammerat. Ved hans Hjælp lærte jeg snart en Del franske Gloser, som det var rart at kunne, saa jeg f. Eks. kunde svare »da

gjøl« — paa pænt Fransk: *Fermez ta Geule*, eller paa godt Dansk: Hold Kæft — naar *Scalatta*, en naturligvis sortsmusket Italiener, drillede mig. Det gjaldt i Reglen, naar jeg efter hans Formening kilede for rask paa. Det kneb for mig med mine danske Vaner at skynde mig saa langsomt, som det aabenbart ansaas for passende her. Vi var paa Ugeløn eller rettere Fjortendagsløn, for vi fik kun udbetalt Penge hveranden Lørdag, og for de fleste af Kollegerne gjaldt det ganske givet om at faa Arbejdet til at strække til saa længe som muligt. Mig forekom Arbejdstempoet nærmest som systematisk Sabotage, og jeg spekulerede over, om det var noget, som hørte sammen med den Syndikalisme, jeg forstod de fleste af Kollegerne svor til. Næsten hver anden Dag gik det elektriske Lys ud midt under Arbejdet, saa vi maatte indstille Penslingen, indtil det blev bragt i Orden igen. En halv eller hel Time drev vi saa væk paa Stilladserne, naar vi ikke paa Scalattas Forslag stak over i en *Bistro* og tog en *Aperitif* saa længe. Jeg havde Italieneren stærkt mistænkt for at være Ophavsmanden til disse Arbejds-pavser.

Trods Sprogforbistringen og bortset fra Sammenstødene med *Scalatta* kom vi fortræffeligt ud af det indbyrdes. At Malerne synger til Arbejdet, er et internationalt Fænomen. Ogsaa her under Magasin Dufaels Hvælvinger genlød Sangen. Nu og da maatte jeg paa Opfordring gi' en af mit Hjemlands vemodige Sange og med *Robæhr* som Tolk forklare Kollegerne, hvad Teksten gik ud paa. Tit sang Sjakket af fuld Hals en Sang, hvis Melodi jeg snart lærte, men hvis Ord jeg ikke kunde opfatte. Et Sted, omtrent midt i, lød det i mine Øren som de sang: Sønderjyder, Finale! Og naar jeg bad dem stemme i med denne her: »Sønderjyder«, saa sang de den gerne. Senere gik det op for mig, at det har været *Internationale*, jeg her hørte for første Gang, og at det gaadefulde Sted i Virkeligheden lød: *c'est la lutte finale*, d. v. s. »op til den allersidste Dyst«. Naar jeg derimod i min Naivitet bad dem lade mig høre, hvordan *Marseillaisen* lød paa Fransk, afviste de det med Foragt. Det var kun Burgøjserne, der sang saadan noget Skidt. Den lille Lærling *Lerouge* stak saa i al Hemmelighed en Afskrift af Sangen til mig som Trøst.

Vi arbejdede fra Kl. 7 Morgen til Kl. 6 Aften med en Times Middag Kl. 11—12 og et Kvarters Drikkepavse ved Tretiden. Inden jeg om Morgenen skulde med Métro'en fra Bastille, var der i Reglen kun Tid til at faa en Spølkum *Café au lait* med et Horn, en *croissant* til, enten i Hotel Suisse eller hos en Kaffevojn paa Gaden. Jeg var derfor godt oplagt til Middagen, som vi indtog i eller paa Fortovet udenfor en af de smaa *Prix-fixe-Restauranter*, som det myldrede af overalt. Sikke Mad og sikke Madskikke! Jeg har senere i Livet gæstet Paris flere Gange og spist i »Dronning Gaasefod«, hos »Prunier« og andre Steder, hvor fransk Gastronomi fejrede sine Triumfer, men aldrig har disse Maaltider været en saadan Oplevelse

som Middagene til 1 Franc og 20 eller 30 centimer — *Vin compris* — sammen med *Robèhr* og de andre Malersvende. Tænk, Kartofflerne var en Ret for sig, som maatte bestilles særskilt. Osten, som her hed *Fromage*, puttede de i Suppen, saa den klæbede sig som Tyggegummi omkring Skeen og maatte gnaves af. Og hvor var Portionerne beskedne! Naar én fik en Kødret, som for en Gangs Skyld syntes at fylde paa Tallerkenen, og man af den Grund bestilte Magen til, saa viste det sig at være Lunge! I Danmark havde jeg kun set Lunge serveret for Katte og for min tamme Krage, da jeg var Dreng. Og Vinen, den dejlige Rødvin, tyndede de op med Vand, saa det blev det rene Pjask. Det fik de nu ikke mig til. Skønt jeg ikke følte mig egentlig mæt efter saadan en Middag, saa var det vidunderligt at sidde dér blandt de pludrende Kammerater og slutte af med en *café nature* og en »Caporal«, en af de dejlige Cigaretter, som vi hjemme kaldte »Algier«, tyve Styk i blaa Pakning.

Somme Tider taltes der Storpolitik. Skønt deres Verdensbillede væsentlig bestod af Frankrig og saa *la bas* — alt det øvrige derude i taaget Almindelighed — var det stærkt optaget af Krigen, som paa den Tid rasede mellem nogle Balkanstater og Tyrkiet. Aviserne var nemlig fyldt med Stof fra Krigen. I den Forbindelse klappede de mig æmerkendende paa Skulderen og kvidrede saadan noget som, at »I Danskere er jo da for kloge til at blande jer i den Affære,« hvoraf jeg forstod, at de mente Danmark laa et Sted ovre ad Tyrkiet til. Jeg lod dem blive i Troen.

Vi arbejdede hos Dufael i flere Uger. Med Tiden blev det mig for trivielt at sidde bænket og lænket en Time i Middagspavsens, naar der var Muligheder for at strejfe rundt og studere Nabolaget. Jeg lod nu og da, som jeg gik med et andet Sjak til Middag og smuttede saa op paa Montmartre — blot et Par Minutters Gang fra vores Arbejdssted. Dengang var Montmartre virkelig Centret for Verdensbyens Forlystelseliv. I hvert Fald hørte jeg aldrig noget om *Montparnasse*, og *Dome* og *Coupoie* er Steder, jeg først har set mange Aar senere. Jeg havde naturligvis set Montmartre i fuldt Sving og de kulørte Lampers Lys. Nu om Dagen saa her ikke hyggeligt ud. Paa *Boulevard Clichy*, paa *Place St. Pierre* og *Place du Tertre* stod uappetitlige Affaldsspande ved Kantstene og Hushjørner. Kunstner-Plakaterne virkede saa underlig grelt i Formiddagssolen. Det var som at se et Teater paa Bagsiden. Hist og her sad temmelig ulækre Piger i Vinduerne og piftede ned til forbi passerende. Paa et lille Torv faldt man Madalfald fra Hotellerne i store Spande og Fade, og Kvarterets fattige kom ad den Vej til en billig Middag. Det reflekterede jeg dog ikke paa, men købte i Stedet for et Par Sou Franskrød hos en Bager, en Pose Frugt eller ristede Kastanier ved en Vogn. Ogsaa stegte Kartoffler, Muslinger og Snegle i en Slags Lage var at faa ved Vogue paa Gaderne, og jeg prøvede det hele. De Dage spiste jeg saa Middag, naar jeg kom hjem i *Suisse*.

Bog-salgere ved Seinen — i Baggrunden Notre Dame.

Paa Toppen af Bjerget tronede *Sacré-Cœur-Kirken*. Nede fra Byen saa den helt legetøjsagtig ud, men naar man kom derop, viste den sig at være lige saa stor som Domkirken derhjemme i Aarhus. Fra Balustraden foran havde man den mest storslaaede Udsigt over hele Paris. Her kunde man godt tilbringe flere Timer med at finde ud af, hvor de forskellige Taarne og Kupler hørte hen eller blot nyde de skiftende Belysninger over Seine-Dalen. Der var dog ogsaa andet, som var værd at se heroppe, f. Eks. Kirkegaarden, hvor man næsten maatte kante sig frem mellem Gravstenene eller de hvide Marmorhuse. Det var spændende at læse Indskrifterne, jeg forstod, at mange berømte Mænd var begravet her, men jeg kendte dem naturligvis ikke. Kun *Heinrich Heine*, hvis »Buch der Lieder« jeg havde haft i Rygsækken gennem Tyskland Aaret før, var en af mine Bekendte. Hans beskedne Gravmæle — »rejist af det frisindede Wien« — var let at finde. Paa Tavlen under hans Buste var indhugget Verset:

*Wo wird einst des Wandermüden   Unter Palmen in dem Süden —
letzte Ruhestätte sein?   unter Reben an dem Rhein?*

— Av, Tiden løb fra mig, jeg maatte tilbage til Dufael. Den let anløbne *Commis Boussy* -- han smaapimpede hele Dagen — skulde nok se til, at vi var paa Stigerne straks efter Kl. 12. Der var meget Arbejde, og næsten hver Fredag gik han rundt med Lommebogen og spurgte hver enkelt af os: *Travail Dimanche?* — om vi vilde ha' Arbejde om Søndagen —, og det vilde de fleste. Jeg var egentlig i en svær Vaande, for jeg skulde gerne tjene og spare saa meget op, at jeg kunde klare mit Højskoleophold til Vinter, men paa den anden Side var jeg jo ikke draget fra Norden til Paris blot for at være begravet i et Magasins Baglokaler. Jeg vilde se og opleve Paris, og det maatte jeg foruden Aftenerne ha' mine Søndage fri til. Det endte da ogsaa med, at jeg svarede: *Non, Mosjø*. Der skulde være Maade med alting.

Det er naturligvis begrænset, hvad man kan underlægge sig i Løbet af en tre Maaneder. Alligevel, naar jeg senere har genset Paris, eller jeg læser om Paris — Handlinger, som foregaar et eller andet Sted i Paris — saa synes jeg, jeg er »med« straks, jeg kender det i Forvejen. Det var utroligt, hvad jeg kunde overkomme af Musæer i disse Efteraarsmaaneder — ikke blot Malerisamlinger som Louvres, Luxembourg, Arts et Metiers, Petit Palais, Henner-Musæet — en fransk Maler, der kan minde om vor Hammershøj — men ogsaa andre Samlinger, Revolutionsminderne i *Musée Carnevalet*, Kyskhedsbælterne i *Cluny*, foruden Napoleons Grav, Pantheon, Kirker, Monumenter og hvad ikke.

Alligevel var det Byen selv, dens Atmosfære, Stemningen i de enkelte Kvarterer, der var den store Oplevelse. Fra Saint Antoine, Haandværkerstaden, hvor Luften aandede Savsmuld, Harpix og billig Rødvind, var der kun faa Skridt tværs over Bastillepladsen til det gamle Marais-Kvarter, hvor hver Gade, hver Gaard, man kiggede ind i, var et Stykke sjældent Arkitektur, Skønhed i Forfald. Jeg nød disse rolige, stilfulde og stemningsfulde Torve og Indelukker som *Place Vosges*, *Vendome*, *Palais Royal*, hvor der tilmed ofte var Koncert. Eller jeg strejfede om fjernt fra Turisternes Paris, var oppe i *Belleville* og *Villette*, store Arbejderkvarterer, hvor jeg forstod, at flere af Kollegerne boede. (Ingen af dem fandt dog paa at invitere mig hjem). En Føljeton-Roman om »De fattige og ene«, jeg havde læst som Barn, hvori flere af Paris' Mysterier foregik i Galeanstalten *La Salpêtrière*, havde vakt min Nysgerrighed overfor dette rædselsfulde Sted. Jeg næsten listede en Aften gennem Boulevard de L'Hospital og kiggede gennem Gitteret til det store Hospitalskompleks; men jeg kunde ikke finde noget at gyse over. Naturligvis var jeg ogsaa i »De vilde Dyr's Have«, *Chardin de Plantes*, hvor en Lommetyv forgæves havde Haanden nede i min Bukse-lomme, mens jeg kiggede paa Bjørnene. Hele det Kvarter omkring *Sorbonne* og *Pantheon*, mellem *Boulevard Michel* og *Rue Monge*, hvor flere af *Georges Duhamels* Bøger foregaar, ja, mange andre Romaner ogsaa, forekommer mig saa velkendt fra

dengang. Ved Bogkajerne ved Seinen, paa Loppetorve og Bumlepladser, ved eller udenfor Akeiseportene, udfoldede sig Scenerier, man aldrig kunde blive træt af at betragte. En Søndag tog jeg med Dampsporvogn til *Versailles*, en anden med Floddamper til *Vincennes* — hver Dag, hver Søndag noget nyt, noget uforglemmeligt.

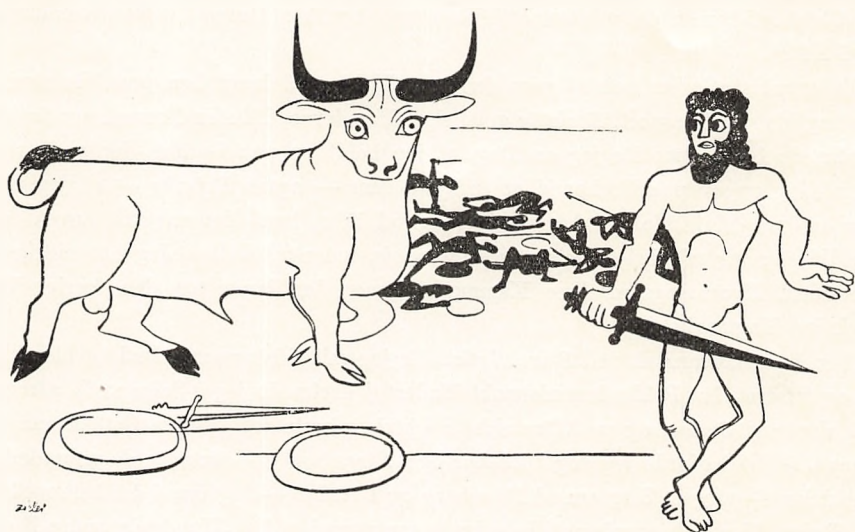
Men Tiden, Tiden. Det blev alt for snart Efteraar. I Luxembourg-Haven spillede Træerne i alle gyldne og brune Nuancer. I Oktober blev det Sjaskvejr og hundekoldt, og det var nu saa mørkt om Aftenerne, at Turen væsentlig indskrænkede sig til de oplyste Boulevarder fra Republique til Madeleine. Arbejdsdagen blev ellers forkortet ved Oktobertid, men da vi mest arbejdede ved Lys hos Dufael, holdt vi stadig op Kl. 6 Aften.

Der syntes at være nok at gøre for hele Sjakket til langt hen paa Vinteren — i Betragtning af Tempoet. *Scalatta* gned sig i Hænderne, Til stor Forundring for den rødblissede *Boussy* meldte jeg en Dag, at jeg holdt op paa Lørdag, jeg vilde rejse videre. Jeg opgav paa Forhaand at forklare dem — ogsaa *Robæhr* — at jeg vilde hjem og paa Højskole. De begreb jo alligevel ikke, hvad det var for noget. Men min Ven og jeg udvekslede mangt et *au revoir*, inden vi skiltes. Jeg har aldrig set ham siden. Hvormange af disse Kammerater mon der ligger paa den forrige Verdenskrigs Slagmarker?

I en lille Badanstalt ved *Place Nation* fik jeg mit sidste varme Bad og blev klippet og friseret. En Pakke lusemistænkt Undertøj druknede jeg i Seinen, fik afregnet med Værten i *Suisse*, og en Aften sidst i Oktober kørte jeg saa fra Østbanegaarden hjemad. Ophold gjorde jeg dog i *Rheims* og i *Strassbourg* — besøgte de vidunderlige Domkirker — slog et Slag om ad *Nürnberg* og *Dresden* — tog den i det hele med Ro paa Turen. Men 3. November stillede jeg sammen med et Par Hundrede andre Elever i Askov Højskoles Gaard, hvor Rosenkjær, Poul Bjerger, »Majus«, tog imod, og her blev jeg saa indkvarteret i Røde Hus for Vinteren.

Men den udgør en helt anden Historie.

Oluf Bertolt.

Zieler

Mogens Zieler: Gilgamesh møder Himmeltieren.

NYERE SVENSK SOCIALLOVGIVNING

AF SVEND ANDERSEN

Ingen medborgare bör få lida nöd -- Vi ha tillräckliga produktionskrafter, och det beror på dålig vilja eller bristande organisation, om man inte kan ordna så, att vad som skapas räcker åt alla.«

Disse Ord af den svenske Socialminister, Gustav Möller, giver et godt Udtryk for den Vilje, der er indenfor store Kredse af den svenske Befolkning til at skabe social Tryghed for hele Folket. Store Bestræbelser er i de senere Aar udfoldet for at udjævne Indtægterne ad socialpolitisk Vej. En Del Kommissioner har arbejdet og arbejder med Planer om en vidtgaaende Udbygning af den sociale Lovgivning. En Del af den nyere Sociallovgivning maa ses paa Baggrund af den Bekymring, Tredivernes dalende Fødselstal forvoldte.

Navnlig er meget gjort for at betrygge det nye Slægtled. I 1937 gennemførtes saaledes en Lov om økonomisk Støtte til fødende Kvinder. Det besluttedes, af det offentliges Midler gennem Sygekassen at udbetale 75 Kroner til Ikke-Medlemmer og mindst 110 Kroner til Medlemmer. I Øjeblikket udbetales dog som Regel 125 Kroner. Herudover kan der udbetales indtil 400 Kroner i Mødrehjælp til mindrebemidlede. Jordemoderhjælpen er gratis, da Jordemødrene lønnes af Staten.

En af de Kommissioner, der arbejder med socialpolitiske Spørgsmaal, »Socialvårdskommittén«, har i Februar Maaned i Aar afgivet en Betænkning med Forslag om en Reorganisation af Mødrehjælpen. Denne Betænkning er senere blevet behandlet af Socialstyrelsen, der i Princippet støtter »Kommitténs« Forslag, men foreslaar betydelige Forbedringer.

Det foreslaas først og fremmest i Styrelsens Udtalelse, at den nuværende Støtte til svangre og fødende Kvinder langt fra er tilstrækkelig. Styrelsen foreslaar derfor et Grundbidrag paa 200 Kroner og saakaldt Moderskabspenning med 2 Kroner om Dagen i 60 Dage. Disse Beløb skal ydes kontant og til alle fødende Kvinder. Desuden kan der gives et Bidrag paa indtil 175 Kroner til Tandpleje, hvis det er nødvendigt.

Endvidere foreslaar Styrelsen at yde Mødrehjælp i Naturalier efter Indkomstprøvning til et Beløb af indtil 1000 Kroner. Man mener, at man ved at yde Hjælpen i Naturalier kan give en mere effektiv Hjælp end med et lignende kontant Beløb. Styrelsen mener ogsaa at have konstateret, at Naturalhjælpen har fremelsket gode hygiejniske Vaner.

Socialstyrelsen nævner ogsaa to Kategorier af Mødre, hvor Naturalhjælpen vil være bedst. Der vil altid findes Mødre, der ofrer sig helt for Familien og ikke under

sig selv noget. Disse vil i mange Tilfælde lade den kontante Hjælp indgaa i den almindelige Husholdning og ikke selv faa den Gavn af Hjælpen, som var Hensigten.

Ogsaa for den unge, uerfarne Moder vil Naturalhjælpen være bedst. Man er meget vel klar over, at langt de fleste af Mødrene vilde være i Stand til at administrere Mødrehjælpen paa fornuftig Maade; men det vil være uheldigt at skulle stemple nogle Mødre som mindreværdige.

De samlede Omkostninger ved denne Reform er beregnet til 49,3 Millioner Kroner aarligt, idet der er regnet med 126.000 Fødsler aarligt.

Skolebørns Bespisning er ikke af ny Dato i Sverige. Allerede i 1845 var der visse Steder i Skolerne Bespisning af Børnene. Det var naturligvis kun i ringe Udstrækning og finansieret af private. I 1937 bevilgedes et Beløb paa 200.000 Kroner til Skolebørns Bespisning. Dette Beløb er sat op fra Aar til Aar. Nu i Sommer er der gennemført en Lov, hvorefter alle Skolebørn kan faa et Maaltid Mad gratis hver Dag, bestaaende af en varm Mælkeret, Brød og Smør.

Tidligere var det kun Børn fra visse Egne, der havde Ret til fri Ferierejser. Begrænsningen er nu ophævet. Alle Børn har nu Fordel af de gratis Rejser, dog maa Forældrenes skattepligtige Indtægt ikke overstige 2500 Kroner, og Barnet maa ikke være fyldt 14 Aar. Der er dog Undtagelsestilfælde, hvor Børnplejenævnet søger at faa Børn med, selv om Forældrenes skattepligtige Beløb overstiger det fastsatte. Hvis Familien kan sidestilles med Personer, som faar gratis Rejse, er der stor Sandsynlighed for, at Rejsen gives. I saa Fald forlanges Skatteblanket forevist.

Rejsen er paa 3. Klasse, enten det er med Jernbane, Baad eller Rutebil. Ferieopholdet skal vare mindst 4 Uger, men maa ikke overstige 3 Maaneder.

Husmødre har ogsaa gratis Rejse. En Begrænsning er imidlertid nødvendig. Der kræves derfor, at den Husmoder, som kommer i Betragtning, har Omsorg for 2 Børn under 14 Aar. Opholdet skal vare mindst 10 Dage.

Da der altid er forskellige Udgifter til en Husmoders Ferie, er der fra Statsmagtens Side stillet Midler til Raadighed. Et Beløb paa 500.000 Kroner fordeles, og hver Husmoder faar 50 Kroner.

Sygeforsikringen har hidtil været fuldstændig frivillig. Sverige har lidt under en stærk Splittelse af Sygekasserne, idet der ofte var flere Kasser indenfor et Arbejdsomraade, hvor det vilde være hensigtsmæssigt kun at have en. Det har medført store Administrationsudgifter og en usund Konkurrence, idet Kasserne i deres Bestræbelser for at hverve saa mange Medlemmer som muligt har haft lave Takster. Det havde til Følge, at de ikke har været i Stand til at yde nogen effektiv Hjælp til Medlemmerne under Sygdom. Tilslutningen til Sygekasserne har da ogsaa været tem-

melig ringe. I 1935 androg den saaledes kun 19 pCt. af Befolkningen over 15 Aar. Dette Tal var dog steget til 41 pCt. ved Slutningen af 1943.

Der er nu udarbejdet Forslag til en ny Sygeforsikringsreform. Sygeforsikringen skal gøres obligatorisk og omfatte praktisk taget hele Folket, enten som Medlemmer eller Familiemedlemmer af en Sygekasse. Der bliver ingen Indtægtsbegrænsning som i Danmark. Forsikringen skal hvile paa de bestaaende anerkendte Sygekasser. Disse menes at være i Stand til at paatage sig de større Forvaltningsopgaver.

Som allerede antydet har Sygeforsikringen ikke kunnet opfylde de Krav, der maa stilles til en tidssvarende Forsikring. Dagpenge saavel som Ydelserne til Lægehjælp og Sygehusophold har været alt for smaa. Efter det Forslag, der nu paatænkes gennemført, vil saavel Lægehjælp som Sygehusophold blive gratis. Dagpenge vil blive givet til alle, der har over 600 Kr. i aarlig Indtægt. Dagpengene bliver 3,50 Kroner undtagen for Medlemmer under 18 eller over 67 Aar, hvor Beløbet er ansat til 2 Kroner. Familieforsørgere faar yderligere 2 Kroner om Dagen i Hustrutillæg og 50 Øre om Dagen pr. Barn. Til gifte Kvinder bliver Dagpengene 1,50 Kroner.

Det er Meningen, at den obligatoriske Dagpengeforsikring skal kunne suppleres med en frivillig. Til den skal Staten bidrage med 20 pCt. af Omkostningerne.

Den sammenlagte Dagpengeforsikring fra den obligatoriske og den frivillige Forsikring maa højst andrage 8 Kroner for enlige og 10 Kroner for Ægtepar, hvortil dog kommer eventuelle Børnetillæg. Staten skal bære Broderparten af Omkostningerne ved Forsikringen, hvorfor Medlemskontingenterne bliver lave. For Medlemmer med Ret til 3,50 Kroner om Dagen foruden de eventuelle Hustru- og Børnetillæg bliver Kontingentet 24 Kroner om Aaret, og for dem, som har Ret til 2 Kroner om Dagen, 16 Kroner aarlig. Kontingenterne skal opkræves sammen med Skatten. Den nye Ordning er tænkt at skulle træde i Kraft 1. Juli 1950. Den er beregnet at ville koste Staten henimod 250 Millioner Kroner aarlig.

Reformen er et betydeligt Fremskridt. Den mindrebedidlede Del af Befolkningen faar Mulighed for at faa den fornødne Lægehjælp og Forplejning under Sygdom. Gennem Dagpengene faar Familien en nogenlunde Indkomst under Forsørgersens Sygdom. Det har hidtil i alt for mange Tilfælde været Fattigvæsenet, der maatte træde til.

Sverige har haft en Pensionsordning siden 1913. Den omfatter hele Befolkningen, og alle betaler til den. Invalideforsikringen hører ind under Pensionsforsikringen. Det har været under Overvejelse at knytte den til Sygeforsikringen, som det er Tilfældet i Danmark; men det ser dog ikke ud til at blive til Virkelighed.

Pensionsalderen i Sverige er 67 Aar, og der er næppe nogen Grund til at tro, den indenfor en overskuelig Fremtid bliver lavere. Sverige er inde i en Befolkningsudvik-

ling, der medfører, at Antallet af gamle er i stadig Stigning. Professor Sten Wahlund paapeger i sin Bog »Medan patienten vänter«, at medens Antallet af Personer i den produktive Alder i de kommende 30 Aar vil være næsten uforandret, vil Antallet af Personer over 65 Aar omtrent fordobles.

Man har derfor ikke ment det forsvarligt at nedsætte Pensionsalderen. Der henvises ogsaa til den høje Middellevetid, der i Sverige er højere end i noget andet Land i Europa med Undtagelse af Holland.

I det Forslag til en ny Pensionsordning, der nu er vedtaget, er 67 Aars-Grænsen bevaret. Alle, der har opnaaet den Alder, er pensionsberettiget uden Hensyn til anden Indkomst. Beløbet bliver for enlige 1000 Kroner og for Ægtepar 1600 Kroner. Derudover kan gives et Stødtillæg, beregnet efter, hvor meget Huslejen koster det paa-gældende Sted. Dets Størrelse bliver fra 150—800 Kroner. I Modsætning til den almene Alderspension skal dette Tillæg ikke udbetales til alle, men efter en forudgaaende Indtægtsprøvning.

Alle skal bidrage til Ordningen med 1 pCt. af deres skattepligtige Indkomst, dog med mindst 6 og højst 100 Kr. aarlig.

De aarlige Udgifter til Folkepensioneringen er anslaaet til 780 Millioner Kroner. Heraf skal Staten betale de 600 Millioner, medens Resten af Udgifterne fordeler sig paa Pensionsafgifterne og Kommunerne. Loven skal træde i Kraft 1. Januar 1948.

Der er gennemført en Del Love, der fastsætter Arbejdstiden indenfor en Række Fag. Det gælder indenfor Hotelbranchen, Restaurationer og Cafcer, indenfor Detailhandelen, Husassistenterne og for Landbruget.

Husassistenternes Arbejdsforhold er ordnet ved den saakaldte hembitrådeslag. Herigennem er der skabt en vis Ensartethed for Husassistenter med Hensyn til Arbejdstidens Længde. Arbejdsdagen for Husassistenten skal slutte senest Kl. 19, og kun i visse nærmere bestemte Tilfælde kan Arbejdstiden forlænges. Der skal i saadanne Tilfælde betales Overarbejdspenge eller tilsvarende Fritid gives senere. Der er i Loven sikret Husassistenterne et vist Minimum af Fridage.

Af størst Interesse er Loven om Arbejdstid ved Landbruget. Det bestemmes heri, at Arbejdstiden i Maanederne Januar, Februar og December skal være 43 Timer pr. Uge, i Maanederne Marts, Oktober og November 48 Timer samt i Tiden fra April—September 52 Timer. Der kan dog for en kortere Tid arbejdes 10 Timer pr. Dag. Der maa dog højst være 48 Overarbejdstimer i Løbet af 4 Uger og højst 200 Timer paa 1 Aar.

For Arbejdere, der hovedsagelig beskæftiges ved Pasning af Kreaturer, maa den daglige Arbejdstid ikke være over 9 Timer og i en 2 Ugers Periode ikke overstige 100 Timer.

Man ser, paa hvilken enkel og smidig Maade Arbejdstidsspørgsmaalet ved Landbruget er løst. Ganske vist er der fastsat et bestemt Timeantal i en Arbejdsuge, men der gives Mulighed for i travle Perioder at forlænge Arbejdstiden. Hvis denne Smidighed ikke var til Stede, vilde det være nødvendigt at binde Arbejdskraft til Landbruget i den travle Tid, som man ikke har Brug for i de mere stille Perioder.

Uden her at komme ind paa nogen Moralisering er det min Opfattelse, at det ved en rationel Tilrettelægning af Arbejdet ved Landbruget her til Lands skulde være muligt at gennemføre en lignende Ordning og endda faa Arbejdet udført lige saa godt som nu.

Svensk og dansk Sociallovgivning lignede i meget hinanden op til den sidste Krig. Under Krigen er der sket store Fremskridt i Sveriges sociale Lovgivning, saa den nu maa siges at være foran vor paa mange Omraader. Den økonomiske Udvikling har jo ogsaa bevirket, at Sverige har Raad til at ofre mere til de sociale Formaal end Lande, hvis Produktionsapparat og hele økonomiske Tilstand er hæmmet eller sat tilbage ved Krig og Besættelse af fremmed Magt.

Svend Andersen.

Hans Bendix: Gaasepigen i Aalborg.

ROSKILDE HØJSKOLE SOMMEREN 1946

AF FRODE KRISTENSEN

Først i sommer blev skolen i stand til — efter interregnumet med de tyske flygtninge — at genoptage sit arbejde i fuldt omfang. Der var også hårdt brug for skolen. AOF havde planlagt over et halvt hundrede kursus for sommeren. Det var ikke let at skaffe lokaler. Selvsagt måtte Roskilde Højskoles kapacitet udnyttes, og den blev udnyttet.

Den 5. maj, den første årsdag efter landets befrielse, holdt skolen en lille fest, ved hvilken kunstneren Max Medens gave til skolen, statuen af den frie, selvstændige medborger, blev afsløret (jfr. »Arbejderhøjskolen«, juni 1946). Samme dag rykkede sommerens første hold kursister ind. Det var Handels- og Kontormedhjælperforbundets 12. kommunale kursus. Og så gik det slag i slag med kursus lige til den 13. oktober.

Der var visse vanskeligheder ved at komme i gang påny. Det nettotab, som skolen har lidt ved, at den blev taget i brug til flygtningelejr, er opgjort til over 60.000 kr. Og så var skolen endda ikke blevet sat i stand helt som den var før. Der manglede adskillige ting: lamper, vaskefade, vaskestel, tæpper og meget andet, som det har været næsten umuligt at skaffe. Den største vanskelighed havde køkkenet. Efter afbrydelsen var det svært straks at skaffe fornøden arbejdskraft. Skolens medhjælpere var i de første måneder spændt meget hårdt for. Økonomaen, *Elna Moustgaard*, var nær ved at fortvivle over det. Men hun og hendes flinke medhjælpere klarede som sædvanlig at skaffe god og rigelig mad. Og hvad der iøvrigt kunde være af ufuldkommenheder, det tog kursusdeltagerne med venlighed og godt humør. Skolen var fri igen og kunde virke på normal vis. Det var hovedsagen for alle.

I de fire måneder fra 1. juli til 31. oktober havde forstander *Gammelgaard* fri fra skolen, og i hans fravær fungerede undertegnede som forstander. Fængselsdirektoratet havde henvendt sig til Gammelgaard om at få ham til at rejse rundt til interneringslejre og fængsler for at sætte sig ind i forholdene der og tilrettelægge en undervisning for den halve snes tusinde landssvigere, som er internerede. Samfundet havde brug for Gammelgaards pædagogiske erfaring og hans menneskekundskab. Det var et så betydningsfuldt arbejde, at Gammelgaard ikke kunde vise det fra sig.

Ved kursus savnedes Gammelgaards halve times sang- og musikundervisning hver morgen. Denne sangstund om morgenen er ligefrem blevet et behov. For 10—15 år siden var der mange, der trak på skuldrene ad sang og musik. Man havde ikke opdaget, at sangen giver »over dit arbejde forklarelsens skin«, at »sangen har varme, og derfor den bryder stivhed og frost så det tør i dit sind«. Nu er det virkelig blevet

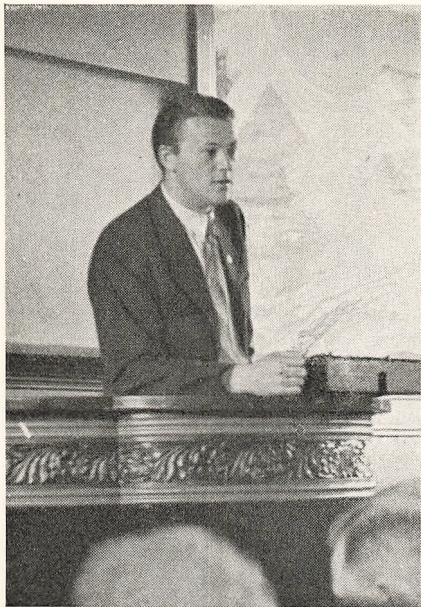
Hans Rasmussen, Hj. Gammelgaard og Hans L. Larsen.

Roskilde.

sådan, at sangen er blevet uundværlig ved vore kursus, og at der er et behov for sang i vide arbejderkredse. Når Gammelgaard var hjemme og kunde afse tid dertil, spillede han som sædvanlig til morgensangen og krydrede den med vid og munterhed. Og når Gammelgaard ikke var til stede, ledsagede *Viggo Molin* sangen med sit banjospil.

Der kan ikke blive plads til en udførlig omtale af de enkelte kursus. Det var første »fredssommer«, og når man sammenligner med »fredstiden« før krigen er der nogle ting, man lægger mærke til. En ting vil jeg særlig fremhæve her. Før krigen havde vi ved nogle af vore kursus deltagere fra de andre nordiske lande. Det var hovedsagelig en udveksling af kursUSDeltagere mellem de nordiske landes AOF-organisationer. Denne udveksling er fortsat og udvidet. Men dertil er kommet, at så at sige hvert eneste forbund, som har afholdt kursus her på skolen i sommer, har haft flere deltagere fra de andre nordiske lande, kolleger som var indbudte til at deltage i kursus. Antallet af deltagere fra de andre nordiske lande har i sommer været over 60. Dette er en praksis som forhåbentlig vil blive fortsat og taget op af alle forbund, som lader afholde kursus. Dette nordiske indslag har været frugtbart. Det gav videre

Jens Krag paa Talerstolen.

H. C. forbereder Replikken.

Roskilde.

horisonter og højere himmel over arbejdet. I undervisningen var det overmåde værdifuldt. Det er et instrument som læreren, studiekredslederen, kan spille på. Broderfolkernes repræsentanter kan fortælle om forholdene i deres lande til sammenligning med vorre, de bringer viden og synspunkter med sig, som befrugter samtalerne og undervisningen. Foruden kursUSDeltagerne fra broderlandene har AOF og flere fagforbund haft svenske og norske foredragsholdere ved kursus.

Den udvikling, der her har fundet sted, er meget betydningsfuld for de enkelte og for kursusvirksomheden. Det må håbes, at den vil blive fortsat.

I sommerens løb er der på Roskilde Højskole afholdt 20 kursus (16 ottedages og 4 fjortendages kursus) foruden et week-end kursus. Deltagerantallet har gennemsnitlig været 90 pr. uge. Følgende kursus har været afholdt:

HANDELS- OG KONTORMEDHJÆLPERNES 12. kommunale kursus 5.—18. maj. Det lededes ligesom tidligere af skatteinspektør *Viggo Hougaard*, Holbæk. Kurset behandlede i år skattetekniske emner. Det foregik i foredrag med tilhørende øvelser under ledelse af kontorchef *Helkelt*, kontorchef *F. Markmann*, fuldmægtig *Ejnar Jensen*, skatteinspektør *Viggo Hougaard*, skatteinspektør *Vigor Nielsen*, kst. dommer *F. Schjøtt*.

Naa, det tror du!

Roskilde.

DANSK SMEDE- OG MASKINARBEJDERFORBUNDS lærlingekursus holdtes i ugen 19.—25. maj. Det ledes af *D. Amstrup*. Desuden medvirkede som gruppeledere *Laurits Andersen, Jørgen Bundvad, Ivan Hansen* og *Chr. Olsen*. Undervisningen omfattede lærlingeloven, tillidsmandskundskab og arbejderbevægelsens historie. En lærlingevoldgift blev demonstreret. Endvidere holdtes følgende fællesforedrag: tegneinspektør *Otto V. Nielsen* (socialdemokratiet og arbejderbevægelsens tilblivelse); forretningsfører, folketingsmand *Chr. Christiansen* (Danmarks fagbevægelse, start og udvikling); forbundsformand *Hans Rasmussen* (smedeforbundets struktur og opbygning); sekretær *D. Amstrup* (lærlingeloven i praksis); sekretær *Arne Lund* (dansk industri).

Ugen efter, 26. maj til 1. juni afholdt samme forbund et *RATIONALISERINGSKURSUS*. Kursusarbejdet blev ledet af driftsingeniør *C. H. Braskow* fra A/S Nordisk rationalisering sammen med 2 ingeniører fra selskabet. Desuden holdt afdelingschefen fra selskabets økonomiske afdeling, *Axel Madsen*, en forelæsning om driftskontrol — driftsregnskab. Desuden var der foredrag af direktør *E. Dreyer* (arbejderbeskyttelse under den moderne rationalisering) og folketingsmand *Kaj Bundvad* (det moderne arbejdslivs problemer).

2.—8. juni var det *SNEDKERFORBUNDETS* tur. Det afholdt et »bygningsprislisterkursus«. Forbundets egne eksperter på området *Blok Sørensen, Carl Larsen*

og *Johs. Kolby* fungerede som lærere. Følgende foredrag blev holdt: folketingsmand *Rasmus Hansen* (aktuelle politiske problemer); direktør, folketingsmand *Fr. Dalgaard* (holigspørgsmålet); næstformand i D. s. F. *Einar Nielsen* (nordisk og internationalt samarbejde); højskolelærer *Frode Kristensen* (de forenede nationer — verdensorganisationen for fred og sikkerhed).

Derefter rykkede ungdommen ind. 9.—15. juni holdt D. S. U. sit landslederkursus under ledelse af forbundssekretær *Henning Love Nielsen*, Gruppeledere var forbundsformand *Per Hækkerup*, *Preben Bengtson*, *Ester K. Pedersen* og *Viggo Molin-Nielsen*. Emnerne der behandlede var: aktuelle problemer, D. s. U.-arbejdet, pigen i D. s. U., kulturproblemer. Foredragene: *Per Hækkerup* (D. s. U.s fremtidige arbejde); forretningsfører *Vilh. Rasmussen* (landarbejderproblemer); folketingsmand *H. C. Hansen* (Danmarks økonomiske genrejsning); redaktør *Ernst Christiansen* (Tyskland i dag); rådsformand *Jul. Bomholt* (kulturproblemer); fru *Bodil Koch* (kvindernes politiske aktivisering); folketingsmand *Hans Hedtoft* (socialdemokratiets taktik).

BOGBINDERFORBUNDET havde i år udvidet sit kursus til 14 dage. Det holdtes 16.—29. juni og lededes af forretningsfører *Aage Jespersen*. Endvidere medvirkede som lærere eller foredragsholdere: forbundsformand *Th. Nielsen*, direktør, folketingsmand *Fr. Dalgaard*, overborgmester *H. P. Sørensen*, sekretær, fru *Nina Andersen*, hovedkasserer *Kr. Eriksen*, sekretær *Thor Pedersen*, højskolelærer *Frode Kristensen*,

Viggo Molin-Nielsen.

Frode Kristensen

Roskilde.

forbundsformand *Hans Rasmussen*, folketingsmand *Victor Gram*, højskolelærer *Viggo Molin-Nielsen* samt sekretær *Birger Arnesen* fra Norge og sekretær *Gunnar Jansson* fra Sverige.

Samtidig med bogbindernes kursus holdtes i ugen 16.—22. juni AOF's KOMMUNALKURSUS I under ledelse af borgmester *W. Villumsen*, Roskilde, og folketingsmand, sognerådsformand *Kaj Jensen*, Birkerød. Emnerne der blev behandlet var: bykommunale forhold og landkommunale forhold, og der blev holdt foredrag om boligspørgsmålet af direktør *Fr. Dalggaard*, Københavns kommune af overborgmester *H. P. Sørensen*, socialdemokratisk kommunepolitik af borgmester *E. Thøgersen*, kommunernes skatteproblemer af landstingsmand *Hans Hansen* og amtskommunernes opgaver af folketingsmand *Carl Petersen*.

I ugen 23.—29. juni holdt DANSK KEDEL- OG MASKINPASSERFORBUND kursus, også samtidig med bogbinderne. Kursuset lededes af forbundsformand *J. Herup* og hovedkasserer *Sv. Hansen*. I gruppearbejde behandlede overenskomst-, tillidsmands- og forhandlingsproblemer samt regnskabsvæsen og arbejdsløshedsløvgivningen. Der blev holdt foredrag af folketingsmand *Kaj Bundvad* (industrielt demokrati); forbundsformand *Hans Rasmussen* (tillidsmandssystemets udvikling) og folketingsmand *Victor Gram* (socialdemokratiet og efterkrigstidens problemer).

I ugerne fra 30. juni til 20. juli afholdtes AOF's 3 FAGFORENINGSKURSUS. Der er altid en særlig stemning over disse kursus. Deltagerne kommer fra alle fag og alle egne af landet, der er diskussion; liv og røre. Mens disse kursus blev holdt, voksede en by med 6000 indbyggere frem her ved siden af højskolen, ved Veddelev strand, og forsvandt igen. Eventyrene kan pludselig blive virkelighed lige for vore øjne. Det var et eventyr. For mange kursister en stor oplevelse. Det var D. U. I.s nordiske lejr, »Venskabslejren«. Arbejderungdom fra hele Norden. Skolen havde talrige besøg af de unge fra lejren, og de forstærkede den nordiske tone, som kursister fra broderlandene gav vore kursus.

De emner, som blev behandlet i gruppearbejde ved alle tre kursus var: vejen til demokrati og socialisme, folkestyrets problemer, tillidsmandskundskab, arbejdsretten i Danmark, aktuelle fagforeningsspørgsmål. Som ledere af gruppearbejdet medvirkede folketingsmand *Victor Gram*, højskolelærerne *Frode Kristensen* og *Viggo Molin-Nielsen*, sekretærene *Carl P. Jensen*, *Kaj Lindberg*, *M. Steenberg* og *Erik Hauerslev*, samt statistiker *Henry Grünbaum*.

Ved det første kursus holdtes følgende foredrag: formand for Dansk Arbejdsgiverforening *Hans L. Larsen* (dansk erhvervslevs produktions- og beskæftigelsesproblemer); forretningsfører *Sigvald Hellberg* (demokrati og kommunisme); sekretær *Carl Jensen* (en rejse gennem Tyskland til Wien); folketingsmand *H. C. Hansen* (aktuelle politiske spørgsmål); fhv. statsminister *V. Buhl* (Danmarks økonomiske genrejsning) og endelig partisekretær *Håkon Lie*, Oslo (det norske arbejderparti og Norges genrejsning).

Ved det andet kursus: folketingsmand *Kaj Bundvad* (rationaliseringsspørgsmål); rektor *Thorvald Karlbom* fra LO-skolen i Brunnsvik, Sverige (industrielt demokrati); næstformand i D. s. F. *Einar Nielsen* (nordisk og internationalt samarbejde); folke-

Opgaverne fordeles.

Roskilde.

tingsmand *N. Busch-Jensen* (retsproblemer i efterkrigstidens Danmark); folketingsmand *Hans Hedtoft* (aktuelle politiske problemer).

Foredragsholderne ved det tredje kursus: *Hans Hedtoft* (socialdemokratiets politik fremefter); forretningsfører, folketingsmand *Gustav Pedersen* (lovgivningen om arbejdsløshedskasser); rådsformand *Jul. Bomholt* (efterkrigstidens kulturproblemer); redaktør *Ernst Christiansen* (indtryk fra en tysklandsrejse); redaktør, rigsdagsmand *Richard Lindström* fra Stockholm (demokrati og socialisme).

Ugen 21.—27. juli holdt TØMRERFORBUNDET et priskurantkursus, hvor man i 4 grupper behandlede tarif- og overenskomstsspørgsmaal under ledelse af *Christoffer Nielsen*, *Thorvald Jensen*, *Jens Christensen* og *P. Johansen*. Foredragene var: direktør *Fr. Dalgaard* (hvordan løses boligproblemet); redaktør *Ernst Christiansen* (Rusland); folketingsmand *Hans Hedtoft* (Danmark i dag); sekretær *Kaj Lindberg* (aktuelle faglige problemer); højskolelærer *Viggo Molin-Nielsen* (demokrati og kommunisme); sekretær i Træindustriarbejderforbundet i Sverige, *Ivan Olsson* (boligforholdene i Sverige); sekretær i Norsk bygningsarbejderforbund *Arne Rønning* (boligproblemer i Norge).

Som regel udgør kvinderne et lille mindretal af kursusedtagerne. Nogle kursus har slet ingen kvinder med. I ugen 28. juli til 3. august var der til gengæld ingen mænd. DE SOCIALDEMOKRATISKE KVINDEUDVALGS kursus fyldte hele skolen. Det var en livlig uge. Konerne er som regel hårdt bundne af deres arbejde.

Når de endelig kommer løs, er de som kalve på græs i maj. Det som deltagerne sidst glemmer fra dette kursus er en udflugt i forrygende storm over Roskilde fjord til Gershøj. Sekretær, fru *Nina Andersen* ledede kursuset. Som gruppeledere medvirkede *Kristine Christensen*, *Hansine Ditlevsen* og *Viola Nørlev* (organisationskundskab); *Nina Andersen* (politiske spørgsmål). *Jette Tikjob* underviste i sang.

Foredragene var: *Hans Hedtoft* (socialdemokratiet i dag og i morgen); landsingsmedlem *Ingeborg Hansen* (udrensningslovene); fru *Edith Antonsen* (kooperation); fru *Else Katzeff Nielsen* og fru *Agda Jensen* (agitation og pressen); fru *Hulda Flood* (den svenske sociallovgivning); filmcensur, fru *Bodil Begtrup* (UN).

SMEDEFORBUNDETS BEDRIFTSRÅDSKURSUS varer fjorten dage, i år 4.—17. august. Gruppeledere var næstformand *Viggo Jeppesen*, forstander *Hjalmar Gammelgaard*, fuldmægtig *Lauge R. Kallestrup*, sekretær *Elkær-Hansen*, højskolelærer *Viggo Molin-Nielsen*, bogholder *Chr. Carlsson*, statistiker *Herman Jørgensen*. Der blev behandlet følgende emner: demokrati og socialisme, driftsøkonomi, rationalisering, forhandlingsproblemer, regnskabsføring og revision, lønstatistik. Om beslægtede emner talte finansminister *Thorvil Kristensen*, næstformand *Einar Nielsen*, direktør *Fr. Dalgaard*, ingeniør *Vang-Lauritsen*, fabrikant *Hans L. Larsen*, forbundsformand *Hans Rasmussen*, professor *Knud Illum*, fabriksinspektør *A. Strunk*, kontorchef *J. O. Krag*, folketingsmændene *H. C. Hansen* og *Kaj Bundvad*, forretningsfører *Chr. Christiansen* og tegneinspektør *Otto V. Nielsen*.

ARBEJDERNES RADIOFORBUNDS kursus fulgte i ugen efter. Leder var forbundsformand, direktør *Peder Nørgaard*. I grupper drøftedes en række radioproblemer. Som ledere medvirkede sekretær *Svend Christensen*, redaktør *Ernst Christiansen*, sekretær, fru *Nina Andersen*, forretningsfører *Aksel B. Petersen* og *Henry Bahnsen*. Alle foredragene belyste forskellige radioproblemer. Der blev talt af direktør *F. E. Jensen*, programsekretær *Svend Alkjærsg*, direktør *Peder Nørgaard*, reportagechef *Aksel Dahlerup*, programsekretær *K. B. Andersen*, kontorchef *E. Blytgen-Petersen*, programsekretær *Felix Nørgaard*, højesteretssagfører *Eiv. Helsted*, rådsformand *Jul. Bomholt*, direktør for radiotjänst i Stockholm *Yngve Hugo*.

SOCIALDEMOKRATISK FORBUND holdt et instruktionskursus i dagene 25.—31. august. Det lededes af partisekretær *Oluf Carlsson*. Som gruppeledere medvirkede redaktørerne *Holger Eriksen* og *P. Ditlevsen*, folketingsmand *Poul Hansen* og sekretær *Urban Hansen*. Flv. statsminister *Buhl* gav en oversigt over aktuelle økonomiske spørgsmål. De øvrige talere var: Norges statsminister *Einar Gerhardsen* (det norske arbejderparti og genopbygningen); formand for D. s. F. *Eiler Jensen* (økonomisk demokrati), folketingsmand *Carl Petersen* (arbejderbevægelsen og landbruget) og folketingsmand *H. C. Hansen* (socialdemokratiet i dag og i morgen).

AOF's UDVIDEDE FAGFORENINGSKURSUS holdtes 1.—14. september. Det er vokset så stort, at det er lige ved at sprænge skolens rammer. På både første, andet og tredje års hold behandledes socialdemokratiets økonomiske arbejdsprogram. På første års hold undervistes endvidere i statistik og arbejderbevægelsens historie og problemer. Andet års hold havde driftsøkonomi, pristal- og lønspørgsmål samt arbejdsret. Tredie års hold havde rationaliserings- og bedriftsrådsproblemer samt

Det er »den lille daglige«, der gør det.

Roskilde.

spørgsmål om oplysningsarbejdet. Lærerne var: statistiker *Henry Grünbaum*, sekretær *Jørgen Paldam*, reklamechef *Jørgen Christensen*, hovedkasserer *Henry Fetterlein*, sekretær *Erik Hauerslev*, ministersekretær, cand. jur. *Niels Arup*, forstander *Hj. Gammelgaard* og højskolelærerne *Viggo Molin-Nielsen* og *Frode Kristensen*. Foredrag blev holdt af formand for D. s. F. *Ejler Jensen* (retningslinjer for fagpolitikken); folketingsmand *H. C. Hansen* (politisk oversigt); forretningsfører *Chr. Christiansen* (tillidsmandsuddannelsen); redaktør *Ernst Christiansen* (Tyskland og Rusland); *Hj. Gammelgaard* (afnazificeringen); folketingsmand *Kaj Bundvad* (industrielt demokrati); rådmand *Oluf Bertolt* (oplysningsarbejdet) og *Frode Kristensen* gav i seks foredrag en orientering i de verdenspolitiske spørgsmål.

Der er stadig flere forbund, som optager kursusvirksomhed for deres medlemmer. DANSK FUNKTIONÆRFORBUND har i flere år holdt mindre kursus på dets feriehus ved Solrød strand. I år lod forbundet for første gang holde et kursus på Roskilde Højskole i ugen 22.—28. september. Tilslutningen var så stor som skolens plads kunde tillade. Kursuset blev ledet af forbundsformand *Laust Larsen*. Som gruppeledere medvirkede sekretær *Børge Jul. Larsen*, brancheformand *Jørgen Sørensen*, højskolelærerne *Viggo Molin-Nielsen* og *Frode Kristensen*. Forretningsfører *Aage Christensen* talte om fremtidens boligbyggeri, sekretær *Erik Hauerslev* (oplysningsarbejdet); formand for D. s. F. *Ejler Jensen* (lønpolitik); folketingsmand, rådmand

Ogsaa den norske Statsminister besøgte Roskilde i Sommer.

Ib Kolbjørn (økonomisk demokrati) og folketingsmand *H. C. Hansen* (den politiske situation).

Det er blevet sædvane, at DANSK ARBEJDSMANDSFORBUND i oktober måned lader afholde nogle kursus for sine medlemmer. I år blev det til to kursus, i tiden 29. september til 13. oktober. Disse arbejdsmandskursus har megen lighed med AOF's fagforeningskursus om sommeren. Arbejdsmændene kommer fra alle næringsgrene i vort samfund og har mangecartede erfaringer. Emnerne, som behandlede, var vort samfunds politiske og økonomiske forhold. Som ledere af gruppearbejdet medvirkede forstander *Harry Simonsen*, Kraglund, rådmænd *Oluf Bertolt*, sekretærerne *Erik Haverslev* og *Carl Petersen* samt højskolelærerne *Viggo Molin-Nielsen* og *Frode Kristensen*.

I den første uge holdtes der foredrag af kontorchef *J. O. Krag* (Danmarks økonomi); generalsekretær *Jørgen S. Dich* (staten og erhvervslivet); forbundsformand *Axel Olsen* (aktuelle fagforeningsspørgsmål); redaktør *Ernst Christiansen* (Rusland); *Frode Kristensen* (højskolen og arbejderbevægelsen).

I anden uge talte folketingsmand *H. C. Hansen* (den politiske situation); ministersekretær *Niels Arup* (handels- og pengepolitik); forbundsformand *Axel Olsen* (samme emne som første uge); folketingsmand *Frede Nielsen* (Danmark og Sydslesvig); *Frode Kristensen* (højskolen og arbejderbevægelsen).

I lighed med tidligere år holdt D. s. U., KØBENHAVNSKREDSSEN, et week-end kursus på skolen, den 14.—15. september, under ledelse af *Erik Christensen*. Her talte kontorchef *Jens Krag* (Danmarks stilling i den internationale økonomi); folketingsmand *Kaj Bundvad* (aktuelle problemer); professor *Albert Olsen* (kampen for freden, ideologi eller imperialisme) og tegneinspektør *Otto V. Nielsen* (fremtidens kulturproblemer). *Otto V. Nielsens* foredrag efterfulgtes af en meget livlig debat.

Frode Kristensen.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

AARSMØDET 1946

Elevforeningens Aarsmøde den 3. og 4. August blev i mange Henseender det mærkeligste, der har været afholdt, men ikke mindre vellykket end de andre i Rækken.

Situationen havde medført, at Skolen ikke havde Service til Raadighed, og paa Grund af Mangel paa Medhjælp i Køkkenet var man heller ikke i Stand til at bespise de mange gamle Elever, der var mødt. Elevforeningen havde maattet sende Brev herom til Medlemmerne, hvorfor man saa disse troppe op med oget Service og Madpakke til 2 Dage. De festligt pyntede Borde, vi ellers er vant til, var afløst af Blikkrus og en hel Prøvekollektion af alle Slags Kopper og Tallerkener. Det maa siges til Medlemmernes Ros, at de tog dette med et fint Humør. Elevforeningens Bestyrelse haaber, at det er sidste Gang, vi maa byde Medlemmerne det, som Bestyrelsen havde haabet vilde afskrække nogen fra at møde.

Allerede ved Baalet Lørdag Aften var der fremtryllet en udmærket Stemning, og bagefter samledes 10 Aars Jubilarene hos Gammelgaard for at genopfriske gamle Minder.

Søndag afholdtes en velbesøgt Generalforsamling, hvor Foreningens Arbejde i de forløbne 2 Aar var til Debat. Protokol og Formandens Beretning blev godkendt, men der rejstes en hel Del Diskussion om Sammenslutningen af Elevforeningen med Roskilde-Klubben. Generalforsamlingen bemyndigede Bestyrelsen til at søge Kontakt med Klubben for at træffe en Ordning.

Bestyrelsens Forslag om at hæve Kontingentet med 1 Krone og Forslaget om Ophævelse af Elevhjemsfondet og Fondets Kapital overført til »Otto Jensens Mindefond« vedtoges uden Diskussion.

Bestyrelsens Udtalelse til Skolens Bestyrelse om skyldig Hensyntagen til Elevforeningens Aarsmøde ved Tilrettelæggelse af Sommerens Kursus fik hele Forsamlingens Tilslutning.

Endvidere vedtoges en Del Lovændringer, forårsaget af de tidligere omtalte Forslag. — Valgene blev alle Genvalg med Undtagelse af Kassererposten. Da *Møller Nielsen* havde ønsket at fratræde, blev *Svend Andersen*, der fra November er ansat som Lærer, valgt i Stedet.

Til Slut ønskede et Medlem Generalforsamlingens Tilslutning til, at Indlæg mod Harry Simonsens Anmeldelse af Arthur Koestlers Bog blev optaget i »Arbejderhøjskolen«. — Herimod protesterede Elevforeningens Repræsentater i Elevskriftets Redaktionskomité, idet man pointerede, at Redaktionskomiteen og ikke Generalforsamlingen bestemte og var ansvarlig for Stoffet. anbefalede, at Artiklen blev indsendt til Redaktionen, hvorefter denne vilde tage Stilling til en eventuel Optagelse.

Dermed sluttede Generalforsamlingen.

Efter Middag talte Rektor *Helgesen* fra Sörmarka folkhøjskole om Norges Genrejsning af Skolevæsenet og aktuelle Skoleproblemer, og ved Eftermiddagskaffen i Gymnastiksalen blev vi underholdt af en »gammel Kending«, den unge *Ditte Kristen-*

sen, der tolkede dansk, svensk og norsk Lyrik og henrev os alle med sine smukke Sange.

Saa sluttede Aarsmødet 1946 med Haabet om at mødes igen i 1947 uden at skulle skele til, om man nu havde Theskeer nok til os alle.

Sv. Anker Larsen, Sekretær.

BESTYRELSEN MEDDELER:

Bestyrelsen.

Dens sammensætning og adresser er:

Formand: *Erik Christensen*, Finsensvej 113, F.

Kasserer: *Svend Andersen*, Roskilde Højskole.

Sekretær: *Svend Anker Larsen*, Bogholder Allé 77, Vanløse.

Repræsentanter: *Viggo Molin Nielsen*, Roskilde Højskole.

John Nielsen, Ryparken 200, Ø.

Vintersammenkomsten.

Nærmere meddelelse vedrørende denne vil fremkomme i Social-Demokraten; men efter al sandsynlighed vil den finde sted paa skolen den første søndag i marts.

Flytning

maa meddeles kassereren. Vi mister kontakten med alt for mange af vore medlemmer — fordi dette undlades.

Nyt Emblem.

Vi arbejder for tiden med planer om at lade fremstille et nyt emblem. Har du nogle ideer til et saadant, modtages disse med taknemlighed.

Statistik.

Nedenstaaende medlemsopgørelse pr. 31. juli i aar viser, hvorledes vore medlemmer fordeler sig blandt de enkelte aargange og kursister samt mellem København og Provinsen.

	Kbh.	Prov.		Kbh.	Prov.
Vinterhold 1930/31	9	11 (1)	Vinterhold 1940/41	17	20 (7)
— 1931/32	6	15 (5)	— 1941/42	12	34 (5)
— 1932/33	4	7 (0)	— 1942/43	23	45 (21)
— 1933/34	9	12 (2)	— 1943/44	14	35 (19)
— 1934/35	13	9 (2)	— 1944/45	11	35 (11)
— 1935/36	3	9 (39)	— 1945/46	7	31 (16)
— 1936/37	4	12 (5)	Kursister	198	263 (17)
— 1937/38	3	12 (2)			
— 1938/39	7	13 (3)			
— 1939/40	4	5 (4)			
				334	568

Tallene i parentes ( ) angiver, hvor mange der fra det paagældende hold deltog i elevmødet i aar.

Som en mere specificeret opgørelse for provinsen kan oplyses at vi har nedennævnte medlemstal i følgende byer:

Aarhus 31 medlemmer, Aalborg 30, Randers 17, Esbjerg 10 og Odense 19 medl.

Resolutionen,

som er nævnt i referatet af aarsmødet, havde følgende ordlyd:

Til

Arbejdernes Oplysningsforbunds Bestyrelse og Bestyrelsen for Roskilde Højskole.

Paa alle danske Højskoler er det aarlige Elevmøde en Begivenhed, som Skolens Ledelse, tidligere Elever og Egnens Befolkning ser hen til med en særlig Forventning, og fra alle Sider støttes og stimuleres dette Arbejde for at gøre Højskolen til Midtpunktet i Egnens kulturelle Liv.

Tidligere Elever fra Roskilde Højskole, forsamlet til Aarsmøde og Generalforsamling paa Højskolen Lørdag den 3. og Søndag den 4. August, beklager, at der ikke fra AOF og Skolens Ledelse vises den samme Interesse for den agitatoriske Betydning for Højskolen, der ligger i Afholdelsen af disse Møder.

Generalforsamlingen henstiller derfor indtrængende til de respektive Bestyrelser at medvirke til at udvikle Aarsmødets Betydning for Roskilde Højskole, *ved bl. a. at undlade at placere et Kursus samtidig med Aarsmødets Afholdelse.*

JUBILARER

Vinterholdet 1935—36 har haft 10 aars jubilæum, hvilket blev fejret under usædvanlig stor tilslutning. — En deltager, digteren og skribenten *Halldan Rasmussen*, har paa opfordring sendt os nedenstaaende lille artikel om sin deltagelse i dette:

Akja — saa er man altsaa blevet gammel, ihvertfald saa gammel, at man kan holde jubilæum. Der er melankoli og løvfald i det ord. 10 aars jubilæum som højskolebums. Naa, den sidste stavelse i sidste ord, gør det udholdeligt. Ordet »bums« drysser lidt konfetti over det falmende løv, der skjuler mindernes smaa anemoner og cranthis. Man er alligevel ikke saa gammel og forkalket, at man ikke kan smile midt i melankolien.

Man nærer betæneligheder. Er det nu fornuftigt at lade romantikens falmende fotografier udsættes for det klare dagslys? Er det sundt at blive konfronteret med et stykke fortid og løbe risikoen for at se sig selv som dunet tyveaarig, overvære denne forældede film med dens klovnløjer og »ta sig selv alvorligt« komik? Naa, det er

maaske ikke saa slemt, som man tror. Det blir maaske alligevel helt sjov at kassere ti aar, lade sig drive tilbage med strømmen. Tilbage til den gamle skole.

Den gamle skole: Man kvier sig lidt ved at bruge denne kliché, som bær duft af kostskolelitteratur og »Good-bye, Mr. Chips«. Den gamle skole: Man sidder i toget som den første gang man sad der. Forventningsfuld. Nysgerrig. Hvor er det dog længe siden. Og er der virkelig gaaet ti aar? Man forsøger at huske, remser navne op og ser taagede ansigter flimre forbi paa erindringens slidte filmstrimmel. Saadan var han. Saadan saa det menneske ud — som ung. Hvad er han nu? Hvordan er han nu? Ja — hvordan er du selv?

Toget standser i Roskilde og man stiger ud. (Som om man bare havde været paa juleferie). Man ser et par kendte, ligegyldige ansigter. De har ikke forandret sig meget — tænker man. Skal vi nuppe en vogn? Saa kører vi. — Fjorden. Stanken af raadent vand. Snak om løst og fast med disse ligegyldige mennesker i vognen. Huse. Træer og marker. Kendte steder. — Saa brummer vognen op ad bakken, der fører til skolen. Den gamle skole: Goddag med dig! Goddag sorte ravn og goddag gamle taalmodige klokke! Og goddag i forvoksede tyveaarige! Hvordan har du det? Hvordan gaar det med dig? Hvad laver du — naa, du er osse kommet — goddag! Filmstrimlen knækker og man staar lidt alene, lidt ensom synes man. Saa drysser man fornaalsløst omkring, hilser i forbifarten paa gamle kammerater og træer, og indaander gammel luft. Blege, falmende billeder. Det flimrer med gult, uroligt lys. — Daarlig gengivelse. Det maa kunne blive tydeligere. De agerende overdænger hinanden med mange hengemte ord, famler efter kendte træk bag den ti aar gamle sminke, morer sig over en tyveaarig med mave. Hahaha! Gift. Børn. Sporvognskonduktør. Hahaha!

Hvor vi dog ligner vore fædre som unge mænd. Eller gør vi ikke? — Grønhandlere. (Hvor er der utrolig mange. En generation af grønhandlere). Skolelærere. Politibetjente. Arbejdsmænd. Smede. Kurvemagere. En lang dokumentarisk film, usammenhængende, forvirrende, med mange stillestaende partier. Sandfærdige beretninger, graa toner med umærkelige overgange og nuancer. Saadan er livet. Saadan er vi. Saadan er jeg. Gudnaademig!

Overbetjent! Selvfølgelig. Man vidste det da man saa ham. Saadan ser en overbetjent ud. Værdig autoritet. Tendens til fedme. Lidt nedladende. Han aflægger rapport. Det er jeg blevet til! Ikke daarligt — vel? Nej. Hm. Ikke saa daarligt.

Grønhandler! Naturligvis. En selleriknold, lidt gul og jordslaaet. — Fem porrer. — Et bundt gulerødder. — Tre pund kartofler. »Mange tak«. Spis mere frugt! Hvad er et land uden grønhandlere?

Smed! Javel. Sporvognskonduktør! Fotograf! (Smil lidt til fotografen. Saadan. Nu!) Skolelærer! (Erik skal sidde stille og ikke bore i næsen med penneskaftet!) Kurvemager! Landmand! Udmærket. Livet skal leves, under forskellige vilkaar. En sælger sine hænder, en sit hoved. Vi er allesammen solgt til en eller anden. Prisen er forskellig, javel. Det betyder mindre. Vi er solgt. Til hvem og for hvilken betaling er hip som hap. Vi er allesammen grønhandlere for vorherre! Om porrerne og gulerødderne blir puttet i hovedet paa skoleelever eller husmødre er revnende ligegyldigt. Vi staar paa hver sin piedestal, rejst af omverdenen og os selv i forening. Nogle staar mere sikkert end andre. Det er hele forskellen.

Baal ved stranden. Baaltale. Kaffe-komsammen. Øl. Mad. Korte rapporter om de forløbne ti aars liv paa godt og ondt. Mennesker. Lidt varmt fællesskab endnu engang. Tilbageblik. Vemod. Smil. — Det var dengang! Havde du ventet andet? Meget liv er kommet jer imellem, I som drømte om sejr og bandt jeres drømme til alt det der laa forude. Meget er hændt ude i verden og i os selv. Drømme skyllede ind paa stranden som vandmænd solen drak livet ud af, eller som forsteninger, færdigt liv, der kan benyttes til at holde de papirer paa plads, som livet har beskrevet med sin nervøse haand. Det kan ikke være anderledes. Vi har i grunden ikke forandret os særlig meget. Og vi har forandret os kolossalt. Det kommer noget an paa hvordan vi maaler forandringerne. Ak, ældede tyveaarige. O, ungdommelige trediveaarige. Skaal! Og skam faa den som ikke . . .

Toget fragter os bort igen. Hjem. Bort. Ud. Hjem til hverdagene og strid og stræb. Bort fra nogle timers samvær over gulnede fotografier. Ud i livet, det rige, fattige og nuancerede liv. Frøene spredtes engang for ti aar siden. Sol og regn drev planterne i vejret, bød dem at sætte frø og gro. Gro og vokse under vekslende vilkaar. Gro. Gro. Gro. Det løv vi bar for ti aar siden er forlængst borte, muldnet i skyggen af de gamle træer. Snart er vi selv skov, læ for nye frø, tag over nye spirer. Og ikke to træer er ens. Tænk engang, ikke to træer! Det *er* altsaa et tilfælde med alle disse grønthandlere!

Snart kan vi ikke se skoven for bar træer.

Halfdan Rasmussen.

KRAGLUND SOMMEREN 1946

Ved Forstander HARRY SIMONSEN

Helt til Slutningen af Januar i Aar var der tyske Flygtninge paa Kraglund. I et helt Aar havde 160 tyske Kvinder og Børn haft Bolig i den Bygning, hvor vi syntes, der var kneben Plads, naar vi var 60 Mennesker. Selvom disse Kvinder og Børn ikke var særlig slemme til at ødelægge, var Kraglund alligevel kommet til at se forfærdelig ud, ved det Slid paa Møbler og Lokaler, som saa mange Mennesker forårsager.

Det blev min Opgave at istandsætte Kraglund til Sommerens Kursus, og efterhaanden som det gik op for mig, at vi kun skulde bruge Kraglund i Sommermaanederne, syntes jeg, det var et stort Arbejde at gøre for de faa og smaa Kursus, vi kunde holde der. Men Kraglund skulde jo alligevel gøres i Stand for, at vi kunde aflevere Bygningen i den Stand, vor Lejekontrakt forpligtede os til, og saa kunde der være god Mening i at bruge den til Kursus i Sommertiden.

Der maatte en grundig Reparation til, og jeg maatte hurtigst muligt træffe Aftaler med Maler, Tømrer, Murer og Elektriker. Men trods klare Aftaler trak Reparationsarbejdet saadan ud, at vi havde Maleren gaacnde paa Skolen hele Sommeren, og til vores første Kursus, der faldt allerede i Paasken, var Huset langt fra i Orden.

Det værste var dog, at det havde vist sig helt umuligt at faa Piger til Køkkenet og til Hjælp i Huset. Vi fik en Pige og maatte saa se at klare os igennem med løs Hjælp baade i Køkkenet og til Serveringen.

Det første Kursus var D. U. I.s LANDSLEDERKURSUS. Trods Vanskelighederne var det mit Indtryk, at det blev et udmærket Kursus. Der var Liv og Humør over det, hvilket ikke mindst skyldtes Kursuslederen, Sekretær *Marichen Flade*, de øvrige Ledere var *Tage Christensen*, Aarhus, og Kaptajn *Bay*, Aabenraa, alle forstod de at læve Undervisningen og Samværet med de unge D. U. I.-Ledere op i det rigtige Plan. Hertil bidrog ogsaa et Par svenske Gæster *Ingalil Ekholm* og *Herbert Olsson* fra Unga Örnar, Malnø. Vejret var glimrende og alle Udendørsarrangementer gennemførtes med Held.

Ved Afslutningsfesten var man enige om, at Stævnet havde været meget vellykket, og at dette for en Del skyldtes det begrænsede Antal Deltagere, der var Plads til paa Kraglund. Derved var det blevet en mere passende Flok end ved tidligere Stævner.

Næste Kursus faldt i Pinsedagene. Det var H. K.s midtjydske Ungdomsgrupper, der samledes til Stævne paa Kraglund. Vejret var helt umuligt i Pinsedagene, og det var nok Grunden til, at der kun mødte 30 Deltagere til Stævnet, der blev ledet af Sekretær *Hans Jensen*, H. K., Aarhus.

Trods Vejret blev det et hyggeligt Stævne, det lykkedes at gennemføre en Orienteringsøvelse i Skoven og nogle Sportskonkurrencer paa Sportspladsen. Resten

Frikvarter paa Kraglund.

af Tiden maatte man opholde sig indendørs, og skønt Stævnet var tænkt som et Friluftstævne, gik Tiden kun altfor hurtigt med Foredrag og Sang.

Et Lærlingekursus, arrangeret af Faglig Ungdom i Aarhus og et Samariterkursus blev begge aflyst, derfor kom den rigtig travle Periode noget senere end beregnet. Men saa kom Kursusene til Gengæld ogsaa i rask Rækkefølge.

STUDIELEDERKURSUS 30. Juni—6. Juli havde 30 Deltagere. Sekretær *Oluf Bertolt* ledede en Gruppe i Emnet »Freden og Fremtiden«, mens Sekretær *Kjeld Pihl* gennemgik »Vejen til Demokrati og Socialisme« med en anden. Foredragsholdere var Sekretær *Oluf Bertolt* (Oplysning og Propaganda), Biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* (Bibliotekerne og Oplysningsarbejdet), Forstander *Harry Simonsen* (Om Læsning), Programsekretær *Ib Koch-Olsen* (Radioens Fremtid og Folkeoplysningen), Folketingsmand *Poul Hansen*, Kalundborg (Demokrati og Kommunisme).

HUSMODERKURSUS fulgte i Ugen efter med 46 glade Kvinder. Mange af Deltagerne havde ikke været borte fra Hjemmet i Aarevis, og de følte sig saa fric og glade som Børn paa Ferie. Men Timerne, baade de praktiske med Husholdningslærerinde, Fr. *Henny Olsen* og Foredragstimerne, fulgte de med stor Interesse. En Udflugt til Silkeborg med Sejlur til Himmelbjerget blev en Oplevelse, som de deltagende Husmødre aldrig vil glemme. Vejret var det bedste, vi fik hele Sommeren, og en Del af Timerne kunde holdes udendørs, f. Eks. Sangtimerne. Ved Siden af Undervisningen

Studieledere er A-Mennesker.

Kraglund.

blev der arrangeret Diskussioner om politiske Spørgsmaal. I den Kæde af Afslutningsfester, vi var med til i Sommerens Løb, lyser Husmødrenes Afslutningsfest som en lille Perle. Her var ingen barokke Sange og Historier, men et lødigt Indhold, der yderligere forskønnedes af et umiddelbart og funklende Festhumør. Kunde vi blot lære Mændene at holde saadanne Fester.

Elevmødet, der er omtalt andet Sted, faldt den 13. og 14. Juli, og derefter fulgte endnu 5 Kursus.

FAGFORENINGSKURSUS IV fandt Sted i Ugen 21.—27. Juli og talte 42 Deltagere. Gruppearbejdet blev ledet af Næstformand *Carlo Jensen* med Emnet »Tillidsmandskundskab« og af Sekretær *Kjeld Pihl* med Emnet »Folkestyrets Problemer«. Foredragene var: Sekretær *Erik Hauerlev* (Arbejderoplysning), Socialinspektør *Andreas Sørensen* (Fra Sociallovgivningens Arbejdsmark), Folketingsmand *H. C. Hansen* (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet), Dir. *Johs. Sperling* (Folke-Ferie), Statistiker *Henry Grünbaum* (Aktuelle Fagforeningsproblemer).

KURSUS FOR UDVALGSMEDLEMMER havde i Ugen 28. Juli—3. August samlet 39 Deltagere, alle aktivt virkende AOF-Medarbejdere. I den ene af de 2 Grupper havde Sekretær *Erik Hauerlev* »Praktisk Udvalgsarbejde« og i den anden Sekretær *Kjeld Pihl* »Studiekredsteknik«. Følgende Foredragsholdere medvirkede: Overbibliotekar *Aage Bredsted* (Bibliotekerne og Oplysningsarbejdet), Sekretær *Erik Hauerlev* (Kontakt mellem Forbund og Udvalg), Forstander *Harry Simonsen* (Kul-

turens Demokratisering), Redaktør *Holger Eriksen* (Oplysning og Politik), Kontorchef *J. O. Krag* (Fremtidens Danmark).

KOMMUNALKURSUS II blev holdt fra 4.—10. August. Skolen var med 47 Deltagere belagt til sidste Plads. Borgmester *Wm. Willumsen* ledede en bykommunal Gruppe og Sogneraadformand *Age Knudsen*, Odder, en landkommunal. En Række Foredragsholdere gæstede Kursus: Borgmester *Høyer Nielsen* (Nye Opgaver for den socialdemokratiske Kommunalpolitik), Ekspeditionssekretær *L. Fischer* (Sociallovgivningens Administration), Landstingsmand *Th. Wittrup* (Skattepolitik og Skatteligning), Borgmester *Aksel Hansen* (Kommunerne og Skolevæsenet) og Forretningsfører *Age Christensen* (Boligspørgsmaalet).

Da Interessen for de kommunale Emner var større end forudset, blev der arrangeret endnu et — KOMMUNALKURSUS III — i Dagene 18.—24. August med 46 Deltagere. Gruppearbejdet var som ved det foregaaende i by- og landkommunale Spørgsmaal ledet af henholdsvis Borgmester *Woldhardt Madsen*, Skive, og Sogneraadformand *Ove Hansen*, Ballerup. — Foredragsholdere var Forretningsfører *K. Hansen* (Hvordan løses Boligspørgsmaalet?), Borgmester *Willy Sørensen* (Nye Opgaver for den socialdemokratiske Kommunalpolitik), Landstingsmand *N. P. Nielsen* (Skattepolitik og Skatteligning), Socialudvalgsformand *Chr. Nielsen* (Sociallovenes Administration) og Borgmester *Aksel Hansen* (Kommunerne og Skolevæsenet).

KULTURKURSUS, der i en Række Aar ikke har figureret paa AOF's Kursus-Program, viste sig at være en meget heldig Reprise. En Gruppe i »Levende Litteratur« blev ledet af Bibliotekar *V. Nedergaard-Petersen*, og en Gruppe i »Kulturelle Arbejdsopgaver« havde Tegneinspektør *Otto V. Nielsen* som Leder. Foredragene blev holdt af Programsekretær *Ib Koch-Olsen* (Mennesker og Film), Redaktør *Carl Emil Hansen* (Pressen og Arbejderbevægelsen), Forstander *Harry Simonsen* (Kulturens Demokratisering) og Forbundssekretær *Svend Christensen* (Radioen som Kulturfaktor).

Trods Vanskeligheder af mange Slags fik vi en god Sommer, og det blev den sidste Sommer paa Kraglund, idet vort Lejemaal ophørte den 1. November. Nu staar Kraglund tomt. Et Afsnit af Esbjerg Arbejderhøjskoles Historie har udspillet sig her, maaske et af de interessanteste, fordi det vel drejer sig om den vanskeligste Periode i Skolens Historie.

Harry Simonsen.

H. C. PEDERSEN DØD

Esbjerg Arbejderhøjskoles Kasserer fra Højskolens Oprettelse 1910, Kontorbestyrer *H. C. Pedersen*, døde den 14. Juni i Aar. Det var vel ikke mange af Skolens Elever fra de senere Aar, der kendte nærmere til H. C. Pedersen; men han var en af dem, der gennem Aarene har udført et stort og ansvarsfuldt Arbejde for Arbejderhøjskolen. Det var oprindeligt kun smaa Beløb, der passerede ham i Egenskab af Kasserer. Skolen var fattig. Der maatte laanes her og der, arrangeres Indsamlinger for at faa det til at løbe rundt. Efterhaanden blev Økonomien bedre, og H. C. Pedersen var aldrig gladere, end naar han kunde fremlægge Regnskaber med nedbragte Kassekreditter, afskrevne Laan og en fin Balance. Han var Redeligheden og Soliditeten selv, levende interesseret i Skolens Liv og Fremgang. Men i sit lange Liv havde han haft mange andre Hverv, været Formand for Murernes Fagforening, for Fællesorganisationen, Medlem af Byraadet. Fra omkring 1920 til 1940 var han Bestyrer af Amtsarbejdsanvisningskontoret i Esbjerg. Han blev 78 Aar. Den gamle Pioners Minde vil blive holdt i Ære, ikke blot indenfor Arbejderhøjskolen, men indenfor Arbejderbevægelsen i Esbjerg.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

Elevmødet 1946, der afholdtes paa »Kraglund« den 13. og 14. Juli, havde til Trods for den korte Frist, det var indkaldt med, samlet 37 Deltagere fra Landets forskellige Egne, repræsenterende forskellige Aargange. Vi fik et godt Elevmøde og var begjæstiget af det herligste Sommervejr.

Ved Festen Lørdag Aften holdt Forstander *Harry Simonsen* et godt og tankevækkende Foredrag, og ved Kaffebordet fortalte Forstander *Poul Hansen* interessant om sit Arbejde blandt tyske Flygtninge. I Løbet af Aftenen sang vi mange af vore velkendte Højskolesange, og der sluttedes med en Svingom.

Generalforsamlingen afholdtes Søndag den 14. Juli, Kl. 9. Formanden, *Hans Holm*, indledte med nogle smukke Mindeord over den afdøde Kasserer for Arbejderhøjskolen gennem 37 Aar, *H. C. Pedersen*, og Skolens eneste kvindelige Elev fra 1920, *Christiane Jensen*.

Poul Hansen valgtes til Dirigent, og Sekretæren, *Viggo Sørensen*, oplæste Forhandlingsprotokollen, hvorefter Formanden aflagde den mundtlige Beretning om Virksomheden siden Elevmødet 1944.

Han oplæste en Hilsen fra Folketingets Formand, *Jul. Bomholt*, der var formet som en Tak for Elevforeningens Lykønskning til hans 50 Aars Fødselsdag.

Elevmødet 1946 er det 32., vi afholder, og bliver sikkert det sidste paa »Kraglund«, hvor vi nu er samlet for fjerde Gang. Grundet paa, at baade Skolen i Esbjerg og »Kraglund« i 1944 var optaget af tyske Flygtninge, fik vi intet Elevmøde. Vi har fra Bestyrelsens Side bestræbt os paa at holde sammen paa Medlemmerne, og det er, til Trods for, at der ingen Vinterskole har været, og Tilgangen af nye Medlemmer som Følge deraf har været ringe, alligevel lykkedes, saaledes at Medlemstallet er ca. 450.

Elevskriftet »Arbejderhøjskolen« er udkommet som sædvanlig i to Numre aarlig, omend med kun det halve Sideantal, grundet paa Papirrationeringen. Personaliastoffet vil fremtidig blive tilstillet vore Medlemmer som Særtryk eller duplikeret sammen med Decemhernummeret.

Siden sidste Elevmøde har Esbjerg Arbejderhøjskole passeret de 35 Aar, og det har vi i Elevforeningen markeret ved en lille Sammenkomst for de lokale Medlemmer i Esbjerg, hvor *Michael Andersen* og *Rasmus Vind* talte. Vi har ligeledes haft en Sammenkomst med Sally og Poul Hansen.

Paa Elevmødet 1944 vedtoges det, at vi skulde forsøge med et 8 Dages Feriekursus i Forbindelse med Elevmødet. Ved en Forespørgsel til vore Medlemmer meldte 74 sig som Deltagere til et planlagt Kursus i 1945. Grundet paa Forholdene blev Kursuset ikke til noget, hvorfor vi, opmuntret af den Tilslutning, vi fik i 1945, forsøgte med et Kursus igen i Aar, efter at »Kraglund« var frigivet. Men til vor store Skuffelse meldte der sig kun 12 Deltagere, og da Skolen forlangte ca. 35, for at Kursuset kunde bære sig økonomisk, maatte vi aflyse. De to mislykkede Forsøg paa at faa et Feriekursus i Stand har kostet Elevforeningen mindst 100 Kr.

Foreningens Økonomi er lidt forbedret, bl. a. fordi vi intet Elevmøde fik i 1944. Vi har nu indført den Praksis, at vi fremtidig opkræver Kontingentet i April Maaned, og kun de Medlemmer, der indbetaler, vil faa Elevskriftet, »Arbejderhøjskolen«, tilsendt. — Stigningen i Portoudgifterne har medført en Ekstraudgift for Foreningen paa 100 Kr., som egentlig burde udlignes ved en Kontingentforhøjelse, men vi vil se Tiden an et Aars Tid endnu.

Nordisk Korrespondance har bedre Betingelser nu end tidligere og faar sikkert større Tilslutning i den kommende Tid. Der er etableret Forbindelse med Arbejderhøjskolerne i Sverige, Norge og Finland.

Formanden omtalte sluttelig Arbejderhøjskolen og dens Fremtid og meddelte, at han var indvalgt i Arbejderhøjskolens Bestyrelse, saaledes at Elevforeningen nu, omend indirekte, er repræsenteret der.

— I den paafølgende Diskussion drøftedes Personalier og F'erickursus, og der var overvejende Stemning for, at Bestyrelsen skulde arbejde videre dermed. Poul Hansen mente, at Bestyrelsen burde undersøge Muligheden for at afholde Elevmøde 1947 paa vor gamle Skole i Esbjerg, der nu er Fiskerhøjskole.

Protokol og Beretning godkendtes enstemmigt.

Kassereren, *M. P. Jensen*, oplæste Regnskabet, der balancerede med 2160,16 Kr. og udviste en Bank-, Giro- og Kassebeholdning paa 552,61 Kr.

Regnskabet godkendtes.

Valg: Formanden, *Hans Holm*, Kassereren, *M. P. Jensen*, og Sekretæren, *Viggo Sorensen*, genvalgtes ved Akklamation. Som Suppleanter genvalgtes *Carl M. Hansen* og *Inger Anfeldt*. Som Revisorer genvalgtes *Inge Nielsen* og nyvalgtes *Aksel Nielsen*, Suppleant *Inga Jacobsen*. Til at samle Stof til Personaliarubrikken udpegedes *Gunner Mikkelsen* (Morian).

Efter Generalforsamlingen holdt Forstander *Michael Andersen* et interessant Foredrag med Titlen: »Er der Lys i Mørket?«. Han gav deri en Analyse af Verdenssituationen, som den fremtræder i Dag. Foredraget gav Anledning til mange Diskussioner med Michael Resten af Elevmødet.

Om Eftermiddagen var der Travetur gennem de store Frijsenborgskove under Ledelse af Harry Simonsen. Paa »Pøt Mølle« drak vi Eftermiddagskaffe, og efter et Besøg paa Pukkeldammen vandrede vi tilbage til »Kraglund«. Paa denne Tur tog vi i vore stille Sind Afsked med den storslaaede jydsk Natur, der omgiver »Kraglund«, som nu har været Esbjerg Arbejderhøjskoles Tilholdssted gennem 5 Aar.

Søndag Aften sluttede Elevmødet med en Sammenkomst. Poul Hansen fortalte om Arbejdsmetoden paa Rigsdagen, Michael Andersen læste op af Kaj Munks Værker, og M. P. Jensen foredrog Smaa historier og Sange. Ved Kaffebordet blev der holdt korte Taler af flere Deltagere, og Harry Simonsen og Hans Holm sluttede Elevmødet. Sidstnævnte med en Tak til Deltagerne og Forstanderparret for det udmærkede Elevmøde og udtalte Haabet om, at vi alle og flere til maatte mødes igen til Elevmødet 1947.

Fremtiden.

Samme Dag, denne Beretning skrives, bliver Danmarks Fiskerhøjskole indviet i Esbjerg Arbejderhøjskoles gamle Bygning i Esbjerg. Det er med Vemod, vi ser vor

gamle »Røde Borg« overgaa paa andre Hænder. Men maaske kan vi samles der til Elevmødet 1947, idet Bestyrelsen for Tiden fører Forhandlinger med Fiskerhøjskolens Forstander derom. Noget afgørende kan der dog ikke siges paa nuværende Tidspunkt.

Desværre ser det ud til, at det vil tage et Par Aar, inden vi atter faar vor egen Skole her i Esbjerg, og indtil da maa vi friste den »hjemløse«s Tilværelse, særlig nu, da vi heller ikke har »Kraglund« mere. Saa det er naturligt, at vi alle længes henimod den Dag, vi igen kan se en Skole rejst, der kan blive det samlende Midtpunkt i Elevforeningens Arbejde.

Esbjerg, den 3. November 1946.

Hans Holm.

Elevforeningens Adresser:

Formand: *Hans Holm*, Nørvang 16, Esbjerg.

Kasserer: *Skolebetjent M. P. Jensen*, Kommuneskolen, Østergade, Esbjerg.

Sekretær: *Viggo Sørensen*, Haraldsgade 56, Esbjerg.

Turen til Himmelbjerg var en Oplevelse.

Kraglund.

SMAA BERETNINGER FRA KURSUSDELTAGERE

KURSUS PAA BRUNNSVIK 30. JUNI—12. JULI

Det er klart, at Demokratiets Lederproblemer er en aktuel Sag, som maa skænkes stor Opmærksomhed. Det viste sig ogsaa, at den Gruppe, der havde samlet størst Tilslutning af de 4 Kursus, der var paa Brunnsvik, var »Demokratiets Lederproblemer«.

For mig som »Udlænding« var det interessant at bemærke, at det er de samme Problemer, der er i Forgrunden i alle de nordiske Lande.

Gunner Hirdmann gav i sine Forelæsninger om *Demokratiets Problemer* en overordentlig interessant Oversigt over Emnet, og under Kursusets Forløb vendte vi Gang paa Gang tilbage til hans Synspunkter. (Kedeligt, at Sygdom forhindrede ham i at deltage i sidste Halvdel af Kursuset).

Forelæsningerne i *Psykologi* var i gode Hænder hos *Helmer Wahlund*. Hans Viden om Emnet er meget omfattende, og hans Fremstillingsevne er interessant og alt andet end videnskabelig. Ved en lang Række Eksempler, hentet fra Dagliglivet, belyste han en Del for Demokratiet vigtige psykologiske Faktorer. Desværre for mig talte han ret hurtigt og noget utydeligt.

Forelæsningerne om *Forskellige Former for Mødeparlamentarisme* af *Gunner Hirdmann* gav et godt Indblik i, hvor forskelligt Demokratiet opfattes — i Rusland, England, Sverige, Norge og Danmark.

Ogsaa Spørgsmaalet om Centralisme eller Decentralisme gav Anledning til stærke Meningsudvekslinger, baade ved Diskussionerne efter Foredragene og ved Samtalerne Mand og Mand imellem.

Om *Fagforeningsbestyrelsernes og Ungdomsforeningernes Arbejde* talte *John Husberg* og *Hernfrid Bark*. Det var specielt svenske Forhold, der omtaltes, og væsentlige nye Synspunkter kom der ikke frem. Det forekom mig, at det var ret elementært, og at den Tid, der brugtes her, kunde have været anvendt paa en bedre Maade.

Om *Kooperative Förbundets Diskussionsgrupper* talte *Hermann Stolpe*. Her var en værdifuld Nydannelse, som maa kunne tillempes vort Studiekredsarbejde. Jeg henstiller til AOF's Ledelse om at se nærmere paa denne Studiekreds metode. Det kolossale Omfang, denne Arbejdsform har faaet i Sverige, viser, at her er maaske den Maade, vi skal bruge for at naa ud til de store Masser med vort Studiekredsarbejde.

Og sidst, men ikke mindst maa jeg nævne *Harry Ohlsson*, der sammen med *Gunnar Hirdmann* ledede vor Gruppe. Da *Hirdmann* blev syg, overtog *H. O.* Ledelsen alene. Her stod jeg overfor en Ledertype af stort Format. En Studiekredsleder, hvis Lige jeg ikke før har truffet.

Hans Forelæsning om »Hvordan en Studiekreds bør arbejde« var det helt store. Det var den trænede, dygtige Leder, der havde Masser af smaa fine Oplysninger, der kan faa Arbejdet i Studiekredsen til at gaa som en Leg.

Maatte nordisk Oplysningsbevægelse fostre mange af den Slags Folk.

Nævnes maa ogsaa Kursusets Sanglærer, *Birger Blomberg*, hvis inspirerende og incenterende Timer man længe vil mindes.

Stephan Sendes Foredrag og Nürnberg-Processen og Mr. *Charlswoods* om engelsk Mentalitet og om Englands Arbejderoplysning var smaa Perler, fulde af nyttige Ting, som man altid vil have Brug for.

Ja, det er en kort Beretning, der ikke siger ret meget. Alt det, som jeg kalder »Brunnsvik-Aanden«, er vel næsten umulig at beskrive. Denne mærkelige udefinerbare Stemning, der gør, at man straks føler sig hjemme, synes om Stedet, om Menneskene, om Skolen. Ja, hvad er det, der gør det? Jeg ved det ikke. Natur og Omgivelser er jo af en saadan Storhed, at jeg slet ikke vil forsøge at beskrive den.

Om Arbejdsplanen maa jeg sige et Par Ord. Der forelæses 2 Timer før Frokost og 2 Timer efter plus en Sangtime, naar Vejret ikke er for godt. Hirdmann holder strengt paa, at der skal være Tid til at tale sammen og Tid til at fordøje det, man har hørt. Mon det vilde være saa daarligt at forsøge at praktisere dette paa vore Skoler? Det forudsætter sikkert, at vi skal gaa over til 14 Dages Kursus. Jeg mener, at vore Kursus er alt for forcerede.

Maa jeg saa til Slut takke AOF for, at det blev mig til Del at komme til Brunnsvik, og jeg haaber, at det nordiske Samarbejde maa faa en saadan Udstrækning, at et stadig større Antal Arbejdere faar Læjlighed til at besøge Nabolandes Skoler og lære vore nordiske Brødrefolk at kende.

Det er den rigtige Form for nordisk Samarbejde.

Randers, den 16. August 1946.

Viktor Jensen.

BRITISK-NORDISK KURSUS

Det var en opstemt, forventningsfuld Skare W. E. A.s-Kursister, som samledes paa Havnen i Newcastle den 13. Juli for at tage til Norge paa det britisk-nordiske Sommerkursus. For os alle med Undtagelse af en var det vor første Tur til Skandinavien. For de fleste af os var det vor første Tur udenlands efter 7 lange Krigsaar. Vi udgjorde et typisk Tværnit af, hvad der rummes i W. E. A., Kontorister, faglærte, Tjenestemænd, Arbejdsmand o. s. v., og vi kom fra alle Dele af England.

Ved vor Ankomst til Oslo blev vi budt Velkommen af *Arne Johnsen*, Forretningsfører for det norske Oplysningsforbund, og andre norske Venner, hvorefter vi tog ud til den smukt beliggende og vel udstyrede Højskole for Arbejdere ved *Sörmarka*.

De andre Kursister, fra Norge, Danmark og Sverige, repræsenterede mange forskellige Erhverv, og lykkeligvis for os dovne Englændere kunde de alle tale et forstaaeligt Engelsk, og nogle var tilmed yderst dygtige.

Vi opdagede hurtigt, at Sommerkursuset var et rigtigt Arbejdskursus. Et meget omfattende Skema, bestaaende af Foredrag og Studiekredse, var blevet sat op af vore

norske Værter, og vi stod paa Hovedet i det med det samme. Hovedemnet for Foredragene og Studiekredsene var at forklare den kulturelle, økonomiske, sociale og politiske Baggrund i de skandinaviske Lande for de engelske Kursister, og paa deres Side forklarede de engelske Foredragsholdere den engelske Situation for Skandinaverne. Det skal siges, at alle Foredragsholdere, Skandinaver som Britter, udførte deres Opgave fint.

Den Betydning, som den norske Regering tillagde dette Sommerkursus, fandt bl. a. sit Udtryk i, at ikke mindre end tre Ministre kom og holdt Foredrag for os. Mr. *Halvard Lange*, den norske Udenrigsminister, gav os en meget oplysende og indholdsrig Redegørelse for Udenrigspolitik. Dette var maaske for mig Højdepunktet paa hele Skolen. Senere paa Aftenen fortalte Mr. Lange os mere uformelt om Tingene, mens vi spadserede i Skolens skønne Omgivelser i Tasmørket. Mr. *Brofoss*, Finansministeren, holdt Foredrag om Norges økonomiske Problemer, og Forsvarsministeren, Mr. *Hauge*, talte om Norge under den tyske Okkupation.

Vi var meget overraskede over at se, hvor unge de norske Ministre var, Mr. Hauge var saaledes lige fyldt 33. Han havde været en af Modstandslederne under Krigen. Videre havde vi Foredragsholdere fra Sverige og Danmark. Vi kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at ikke alle Nordmændene var tilfreds med Svenskernes Holdning under Krigen, og der udspandt sig adskillige livlige Diskussioner om dette Spørgsmaal. Imidlertid klarede Svenskerne sig godt i den Spærreild af Spørgsmaal, som deres skandinaviske Kammerater stillede dem. Danskerne var populære alle Vegne og fortalte mange interessante Ting om deres højt kultiverede Land.

I Studiekredsene prøvede vi at lære noget om den almindelige Befolknings Liv i de forskellige Lande. Vi diskuterede Boligforhold, Lønstandard, Ernæringsproblemer og mange andre materielle Emner. De skandinaviske Lande havde før Krigen en højere Levestandard end de fleste europæiske Lande, og jeg føler mig sikker paa, at det stadig er Tilfældet. De har alle gjort meget for gennem en fremskreden Sociallovgivning at forbedre og sikre Befolkningens Tilværelse. Men ikke desto mindre syntes jeg, at Englænderne klarede sig bedre ved en Sammenligning, end jeg havde ventet. Skandinaverne udviste alle stor Interesse for vore Forslag til Folkeforsikring, som de sagde var meget mere omfattende end det, de kendte i deres egne Lande. De spurgte ogsaa om Nationaliseringsplanerne og syntes at være af den Mening, at Englænderne, selv om de havde været længe om at komme i Gang, nu havde mere Fart paa for at naa et virkeligt retfærdigt Samfund end noget andet Land i Europa.

Desuden havde jeg ogsaa det Indtryk, at de engelske Kursister klarede sig godt i de fleste af Diskussionerne og syntes at have en større politisk Forstaaelse end de fleste af Skandinaverne. Dette kan maaske skyldes den Kendsgerning, at Nordmændene og Danskerne f. Eks. har lidt under at være aandelig mørklagt i Krigsaarene. Det kan ogsaa skyldes den Kendsgerning, at det norske Oplysningsforbund til Forskel fra det engelske er snævert tilknyttet et politisk Parti, og at Uddannelsen af deres Folk maaske er mindre objektiv end den, der bliver givet af W. E. A. Jeg tror, at denne Kendsgerning gjorde et stærkt Indtryk paa Skandinaverne, og der var en Del Diskussion om Muligheden af at reorganisere deres Metoder efter vore Linier.

Naturligvis udgjorde Foredrag og Studiekredse ikke hele Programmet paa Som-

merkursuset. Vi havde et yderst livligt og underholdende Samvær. Vi var til Reception hos Oslo Byraad, og vi blev indbudt af et Antal andre Institutioner, deriblandt det norske Oplysningsforbund. Desuden havde vi Anledning til at komme paa Udflugter og se mange smukke Steder, og vi havde en Række Sammenkomster paa selve Skolen.

Bag det hele mærkede vi den store Venlighed og Gæstfrihed hos Nordmændene. De skyede ingen Besværighed for at gøre for os, hvad de kunde, fra det Øjeblik, vi kom. Jeg tror, vi skylder Mr. *Helgesen*, Forstanderen for Sörmarka Skolen, en særlig Tak. Det britiske Folks Fremgangsmaader kan ofte synes noget mærkelige, men Mr. *Helgesen* havde et Svar og en Forklaring paa alle vore Problemer.

Vi forlod Norge med Følelsen af at være lykkelige, fordi vi var blevet udvalgt til denne instruktive og dejlige Tur. Ogsaa med Følelsen af, hvor storsindede og venlige Mennesker Skandinaverne er.

Colen Macphee.

PAA KULTURKURSUS I DANMARK

Som en af de tre svenske Deltagere paa Kulturkursus paa Kraglund fra 11.—17. August i Aar vil jeg give en kort Redegørelse og samtidig takke ABF og det danske AOF paa det varmeste for, at jeg blev en af dem, der kom til at deltage i dette Kursus. Det var for mig en stor Oplevelse, og den Uge, som Kursuset varede, vil jeg sent eller aldrig glemme.

Kursuset var opdelt i 2 Grupper, hvoraf den ene behandlede kulturelle Opgaver i det praktiske Arbejde og den anden levende Litteratur. Vi tre svenske Deltagere var alle i den sidstnævnte, som lededes af en Bibliotekar fra Aarhus. Vi gik frem efter en Studievejledning, der omfattede 10 Bøger, men vi naæde desværre ikke at gaa dem alle igennem. Det var Bøger, som ved et hastigt Blik kunde synes ikke at have noget nærmere med hinanden at gøre, men de havde i hvert Fald alle den Fordel, at Problemstillingen fristede til livlige Diskussioner. Alle behandlede dybt menneskelige og sociale Problemer, og gennem Diskussionerne kom vi næsten i hvert enkelt Tilfælde frem til, at det, som er skævt i Samfundet og i det enkelte Menneskes Tilværelse, kan søge sin Aarsag i en forkert Opdragelse og i Mangel paa Oplysning. »Opdragelse til Frihed under Ansvar« blev tilsidst til Gruppens Slagord, og det kan man jo sige ligger ganske i ABF's Linie.

Det var især interessant ved Diskussionerne at iagttage Forskellen paa dansk og svensk Gemyt. Vi Svenskere havde en Del Vanskelighed de første Dage ved at følge med paa Grund af Sproget, saa vi deltog ikke saa flittigt i Samtalerne. Danskerne diskuterer livligt og intensivt, har lettere ved at udtrykke sig og er ikke bange for at sige, hvad de synes og føler. I Særdeleshed føler! Hvis Diskussionen paa den anden Side truer med at blive for hidsig, er der altid en eller anden, som med en lille morsom Bemærkning dæmper det hele.

Foruden Grupperarbejdet blev der holdt fælles Foredrag for alle Kursisterne. Ogsaa ved disse var der livlige Diskussioner. Baade her og af de Glimt, vi opfattede fra den anden Gruppens Arbejde, som blev ledet af Tegneinspektør *Otto V. Nielsen* (efter hvad jeg kunde forstaa den danske Arbejderbevægelses kulturelle Samvittighed!) fremgik det tydeligt, at Interessen for de rent almene kulturelle Værdier, Musik, Kunst, Litteratur, Film og Radio er betydelig stærkere hos Danskerne end her i Sverige. Ved Samtaler med flere af Kursuskammeraterne fik jeg denne Mening forstærket. For nogle Aar siden var der sket et ligefrem Gennembrud i denne Henseende. Der havde været en haard Strid mellem de mere materielt indstillede og Fortalerne for de kulturelle Værdier, og de sidstnævnte syntes med Glæde at konstatere, at de var gaaet af med Sejren. Det var altsaa det Indtryk, jeg fik paa dette Kursus, og jeg ved ikke, om det kan staa for en nærmere Prøvelse. Men i hvert Fald var det meget stimulerende.

Lillian Persson.

Mogens Zieler: Råven i Saksen.

